

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНИХ МОВ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ОСВІТИ

До захисту допустити:
Завідувач кафедри
педагогіки та освіти
Задорожна-Княгницька Л.В.
«__» _____ 2020 р.

Кваліфікаційна робота
за освітнім ступенем «Магістр» на тему:
**«ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ КЛАСНОГО
КЕРІВНИКА У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ»**

Студентки факультету іноземних мов
спеціальності «Менеджмент»,
освітньої програми «Менеджмент.
Управління закладом загальної
середньої освіти»
Ровенської Юлії Вікторівни
Науковий керівник:
Нетреба Марина Михайлівна,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри педагогіки та освіти
Рецензент:
Топорикова Н. О., директор
Комунального закладу
«Спеціалізована школа І - ІІІ ступенів
№3 з поглибленим вивченням окремих
предметів Маріупольської міської
ради
Донецької області»

Кваліфікаційна робота захищена
з оцінкою _____
Секретар ЕК _____
«__» _____ 2020 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ДІЯЛЬНІСТЬ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА....	9
1.1. Нормативно-правова база діяльності класного керівника в закладі загальної середньої освіти	9
1.2. Ступінь дослідженості проблеми діяльності класного керівника у психолого-педагогічній літературі.....	19
Висновки до розділу 1.....	27
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ УМОВИ ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	28
2.1. Діяльність класного керівника як складова освітнього менеджменту.....	28
2.2. Зміст та організаційно-методичні умови ефективної діяльності класного керівника в закладі загальної середньої освіти.....	40
2.3. Методична робота в закладі загальної середньої освіти як чинник удосконалення діяльності класного керівника.....	52
Висновки до розділу 2.....	60
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	62
3.1. Аналіз досвіду забезпечення ефективної діяльності класного керівника (на прикладі закладу загальної середньої освіти №30 м. Маріуполя).....	62
3.2. Науково-методичний супровід забезпечення ефективної діяльності класного керівника у закладі загальної середньої освіти.....	72
Висновки до розділу 3.....	79

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	85
ДОДАТКИ.....	94

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасний стан соціально-економічного розвитку України характеризується значними змістовими та структурно-організаційними змінами, що спрямовані на формування національної системи освіти та її інтеграцію в міжнародний освітній простір. Разом із тим, суспільно-політична ситуація, у межах якої перебуває країна останні п'ять років, загострила проблеми виховання дітей та молоді. З початком військових дій на Сході України у вихованні дітей та молоді висунуті пріоритети формування свідомого громадянина, патріота, професіонала, тобто людини, діяльність якої спрямована на саморозвиток та розвиток демократичного громадянського суспільства в Україні.

У Законах України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Національній стратегії розвитку освіти», «Концепції виховання дітей та молоді у національній системі освіти», «Концепції громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності» акцентується увага на необхідності формування у вихованців правової та політичної культури, поваги до національних і загальнолюдських цінностей, критичності й самокритичності, вміння приймати самостійні рішення та відповідати за їх реалізацію.

За таких обставин надзвичайно зростає роль класного керівника, який відповідно до «Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 6 вересня 2000 року №433, здійснює педагогічну діяльність з колективом учнів класу, створює умови для навчання і виховання, самореалізації та розвитку школярів, забезпечує їхній соціальний захист.

Кардинальна зміна теоретико-методологічних засад виховання вимагає високого рівня психолого-педагогічної підготовленості педагога, у зв'язку з чим значно зростає необхідність вирішення проблеми обґрунтування

організаційно-методичних засад діяльності керівника закладу загальної середньої освіти.

Науковцями проведено низку досліджень, в яких розглядаються різні аспекти діяльності класного керівника: методологічні засади (Н. Волкова, Л. Гордін, Н. Щуркова); проблема змісту, методів, форм організації виховної роботи (М. Болдирєв, В. Оржеховська, М. Рожков); робота з батьками вихованців (І. Дружиніна, Р. Капралова, Н. Петров). Проблема підготовки вчителів до класного керівництва в системі вищої педагогічної освіти розглядалась В. Беспалько, В. Журавльовим та ін. Наукові дослідження О. Антіпової, С. Коевої, М. Красовицького, С. Полгородника, С. Фіранера присвячені питанням підготовки вчителів до класного керівництва в системі підвищення кваліфікації.

Важливим для нашого дослідження є праці Ю. Алферова, Т. Браже, С. Бреус, В. Воронова, О. Дубасенюк, В. Кричевського, М. Лук'янової, А. Маркової, Є. Смірної, В. Сластьоніна, Л. Спіріна, Г. Сухобської та інших, в яких науковці розкривають основні вимоги до знань і вмінь класного керівника, розглядають проблеми професійної та психолого-педагогічної компетентності вчителів.

У дослідженнях І. Бежа, О. Газмана, Г. Селевка, В. Киричука та ін. розкриті зміст діяльності класного керівника зі школярами в сучасних умовах.

У дослідженнях зазначених вище науковців обґрунтовано основні підходи до проведення, змісту та структури виховної роботи зі школярами, визначено основні напрями діяльності класного керівника, сформульовані вимоги до його знань і вмінь. Проте такі питання, як розробка організаційно-методичних засад діяльності класного керівника у закладі загальної середньої освіти не знайшли детального висвітлення.

У сучасній практиці роботи класних керівників виявлено ряд суперечностей, які потребують розв'язання, а саме – між:

– необхідністю на практиці застосовувати особистісно-зорієнтовані

виховні технології та недостатнім рівнем психолого-педагогічної компетентності класних керівників;

– відсутністю потреби вчителів у самоосвіті, самовдосконаленні з проблем виховання підростаючого покоління та необхідністю у підвищенні професійного рівня, педагогічної майстерності й загальної культури;

– потребою в індивідуалізації, диференціації й застосуванні особистісно-зорієнтованих підходів у підготовці вчителів до класного керівництва та відсутністю комплексних наукових досліджень з цієї проблеми.

Існуючі суперечності, необхідність практичного вдосконалення виховної роботи зі школярами в нових умовах розвитку української державності, відсутність комплексних наукових досліджень, зумовили вибір теми кваліфікаційної роботи: **«Організаційно-методичні засади діяльності класного керівника у закладі загальної середньої освіти».**

Об'єкт дослідження: процес управління закладом загальної середньої освіти.

Предмет дослідження: організаційно-методичні засади діяльності класного керівника у закладі загальної середньої освіти.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та розробленні організаційно-методичних засад діяльності класного керівника у закладі загальної середньої освіти.

Відповідно до проблеми та мети визначено основні **завдання дослідження:**

1) здійснити аналіз нормативно-правової бази діяльності класного керівника у закладі загальної середньої освіти, визначити ступінь дослідженості проблеми діяльності класного керівника у психолого-педагогічній літературі;

2) визначити сутнісні характеристики діяльності класного керівника в закладі загальної середньої освіти;

3) здійснити аналіз процесу організації діяльності класного керівника

у Загальноосвітній школі I-III ступенів №30 м. Маріуполя;

4) розробити методичний супровід забезпечення діяльності класного керівника в закладі загальної середньої освіти.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань були застосовані теоретичні та емпіричні методи дослідження.

Теоретичні: аналіз філософської, психологічної, педагогічної та іншої літератури з проблеми дослідження, аналіз документів; порівняння, узагальнення, моделювання та проектування, що дали змогу виявити, систематизувати дослідницькі матеріали, сформулювати вихідні теоретичні положення.

Емпіричні: опитування, анкетування, бесіди, спостереження за роботою вчителів, експертні оцінки та самооцінювання, що дозволили проаналізувати вихідний стан підготовленості вчителів до виховної роботи, реалізувати програму дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше розкрито організаційно-методичні засади діяльності класного керівника у закладі загальної середньої освіти на прикладі загальноосвітньої школи I-III ступенів №30 м. Маріуполя та на цій основі розроблено науково-методичний супровід процесу забезпечення діяльності класного керівника у закладі загальної середньої освіти.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні науково-методичного супроводу забезпечення діяльності класного керівника у закладі загальної середньої освіти, що може бути використаний у будь-якому закладі, який забезпечує загальну середню освіту. Результати дослідження можуть бути використані у межах викладання навчальних дисциплін «Теорія і практика управління в освіті», «Інноваційна діяльність керівника закладу освіти».

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження обговорювалися на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Нова українська школа: початок реформ» (12 квітня 2020 р.), а

також у межах постійно діючого науково-методичного семінару «Педагогічна майстерня керівника закладу освіти» (19 листопада 2020 р.). Основні результати дослідження викладено в 1 тезах та 1 науковій статті.

Структура і обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та загального списку використаних джерел, загальних висновків, додатків. Загальний обсяг роботи – 110 сторінок, з них 84 – основного тексту, додатків – 15 сторінок). Список використаних джерел включає 87 найменувань. Робота містить 2 рисунки та 4 таблиці.

РОЗДІЛ 1.

ДІЯЛЬНІСТЬ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА

1.1. Нормативно-правова база діяльності класного керівника в закладі загальної середньої освіти

Виховання являє собою багатогранний і складний процес, значення якого неможливо переоцінити. Педагоги виховують школярів на уроках і в позаурочний час, намагаючись досягти високої мети формування всебічно і гармонійно розвиненої особистості. «Концепцією національно-патріотичного виховання дітей і молоді на 2016-2020 рр.» визначено, що в умовах сьогодення процес виховання учнів має передбачати систему виховних заходів, значною мірою спрямованих на утвердження їхньої любові до Батьківщини, духовності, моральності, шанобливого ставлення до національних надбань українського народу, наслідування школярами прикладів мужності та звитяги борців за свободу та незалежність України [38].

Класний керівник закладу загальної середньої освіти здійснює роботу у відповідності до основних завдань виховної діяльності сучасних закладів освіти, що визначені:

– Законами України «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у ХХ столітті», «Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939-1945 років»;

– Указами Президента України від 12.01.2015 № 5/2015 «Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020», від 12.06.2015 № 334/2015 «Про заходи щодо поліпшення національно патріотичного виховання дітей та молоді», від 13.10.2015 № 580/2015 «Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 роки», від 22.01.2016 № 17/2016 «Про заходи з відзначення 100-річчя подій Української революції 1917-1921 років»; постановами Верховної Ради

України від 12.05.2015 № 373-VIII «Про вшанування героїв АТО та вдосконалення національно патріотичного виховання дітей та молоді», від 22.07.2015 № 524 «Про утворення Міжвідомчої комісії з питань національно-патріотичного виховання»;

– розпорядженнями Кабінету Міністрів України від 23.09.2015 № 998-р «Про заходи з увічнення пам'яті захисників України на період до 2020 року», від 05.05.2016 № 348-р «Про затвердження плану заходів щодо вшанування Дня пам'яті жертв геноциду кримськотатарського народу»;

– наказами Міністерства освіти і науки України від 28.05.2015 № 582 «Про схвалення Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді», від 16.06.2015 № 641 «Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах», від 16.07.2015 № 768 «Про національно-патріотичне виховання в системі освіти».

– листом Міністерства освіти і наук и України від 27.07.2017 р. №1/9-413 «Про деякі питання щодо організації виховної роботи у навчальних закладах у 2017/2018 навчальному році».

Проте реальна практика переконує, що перелік нормативних документів, якими керується класний керівник у своїй діяльності, є набагато ширшим. Такі документи узагальнено у змісті таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Нормативні документи, що регламентують діяльність класного керівника в закладі загальної середньої освіти

Категорія документів	Назва документів
Закони України	<ul style="list-style-type: none"> – Конституція (Основний Закон) України; – «Про освіту»; – «Про загальну середню освіту»;

Продовження табл. 1.1

	<ul style="list-style-type: none"> – «Про позашкільну освіту»; – «Про молодіжні та дитячі громадські організації»; – «Про охорону дитинства»; – «Про захист суспільної моралі»; – «Про протидію торгівлі людьми»; – «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»
Укази Президента України	<ul style="list-style-type: none"> – «Про затвердження Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року»; – «Про невідкладні додаткові заходи щодо зміцнення моральності у суспільстві та утвердження здорового способу життя» від 15.03.2002 р. № 258/2002; – «Про Національну програму правової освіти населення» від 18.10.2001 р. № 992/2001; – «Про заходи щодо поліпшення становища багатодітних сімей» від 12.11.1999 р. № 1460/99; «Про додаткові заходи щодо посилення соціального захисту багатодітних і неповних сімей» від 20.12.2000 р. № 1396/2000; – «Про відзначення у 2016 році Дня пам'яті та примирення і 71-ї річниці перемоги над нацизмом у Другій світовій війні» від 08.04.2016 №130; – «Про Національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність - здоровий спосіб життя – здорова нація» від 09.02.2016 року № 42/2016; – «Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 – 2020 роки» від 13.10.2015 №580; – «Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини» від 25.08.2015 №501; – «Про заходи у зв'язку з 75-ми роковинами трагедії Бабиного Яру» від 12.08.2015 № 471/2015; – «Про заходи щодо поліпшення національно-патріотичного виховання дітей та молоді» 12.06.2015 № 334; – «Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020» від 12.01.2015 № 5/2015; – «Про День Гідності та Свободи» від 13.11.2014 № 872;

Продовження табл. 1.1

	<ul style="list-style-type: none"> – «Про День Соборності України» від 13.11.2014 № 871; – «Про День захисника України» від 14.10.2014 № 806; – «Про Стратегію розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 року» від 27.09. 2013 № 532/2013; – «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» від 5.06.2013 №3 44/2013.
<p>Розпорядження, Постанови Верховної Ради, Кабінету Міністрів України</p>	<ul style="list-style-type: none"> – «Про затвердження Положення про загальноосвітній навчальний заклад»; «Про Програму «Українська родина» від 14.03.2001 р. № 243; – «Про Програму запобігання торгівлі жінками та дітьми» від 25.09.1999 р. № 1768; – Постанова від 13.04.2016 №971-19 «Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2016 році»; Постанова від 12.05.2015 р. №373-VIII «Про вшанування героїв АТО та вдосконалення національно-патріотичного виховання дітей та молоді»; – Постанова від 26.03.2013 № 717 «Про затвердження Державної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2016 року»; – Розпорядження «Про затвердження плану заходів щодо національно-патріотичного виховання молоді на 2016 рік» від 25.12.2015 № 1400-р; – Розпорядження від 22.08.2012 «Про затвердження плану заходів щодо інтеграції біженців та осіб, які потребують додаткового захисту»; – Розпорядження від 27.08.2010 року №1718-р «Деякі питання військово-патріотичного виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів».
<p>Загальнодержавні програми</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Національний план дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року (затверджено 24.02.2016 р. № 113-р); – Загальнодержавна програма «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини на період до 2016 року»;

Продовження табл. 1.1

	<ul style="list-style-type: none"> – Державна програма забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2016 року.
Концепції	<ul style="list-style-type: none"> – Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді; – Концепція Державної соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2020 року (схвалено 07.10.2015 р. № 1053-р); – Концепція Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016-2020 роки (схвалено 30.09.2015 р. № 1018-р); – Концепція екологічної освіти України; – Концепція превентивного виховання; – Концепція формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя у дітей та підлітків; – Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах; – Концепція сімейного виховання в системі освіти України «Щаслива родина» на 2012-2021 роки; – Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку Української державності; – Концепція формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя у дітей та молоді, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 21.06.2004 року № 605.
Положення та методичні рекомендації, затверджені на рівні Міністерства освіти і науки України	<ul style="list-style-type: none"> – Положення про організацію фізичного виховання і масового спорту в дошкільних, загальноосвітніх і професійно-технічних навчальних закладах України; – Рекомендації щодо порядку використання державної символіки в навчальних закладах України; – Рекомендації щодо організації і проведення методичної роботи з педагогічними кадрами в системі післядипломної педагогічної освіти; – Рекомендації щодо планування роботи класного керівника навчального закладу системи загальноосвітньої середньої освіти; – Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти; – Про затвердження Змін до «Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти». Наказ Міністерства

Продовження табл. 1.1

	<p>освіти і науки України від 29.06.2006 року № 489;</p> <ul style="list-style-type: none"> – Про затвердження «Основних орієнтирів виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України».
<p>Накази Міністерства освіти в науки України</p>	<ul style="list-style-type: none"> – від 08.04.2016 № 405 «Про затвердження плану заходів Міністерства освіти і науки щодо протидії торгівлі людьми на період до 2020 року»; – від 04.04.2016 № 361 «Про заходи з виконання плану дій Кабінету Міністрів України на 2016 рік»; – від 23.03.2016 № 312 «Про затвердження плану заходів у зв'язку з 75-ми роковинами трагедії Бабиного Яру»; – від 03.03.2016 № 214 «Про затвердження Плану заходів МОН з виконання Плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року»; – від 16.07.2015 № 768 «Про національно-патріотичне виховання в системі освіти»; <p>від 16.06.2015 № 641 «Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах»;</p> <ul style="list-style-type: none"> – від 08.04.2015 № 412 Наказ МОН України «Про затвердження Інструкції щодо заповнення Класного журналу для 1-4-х класів загальноосвітніх навчальних закладів»; – від 07.08.2014 № 910 «Про скасування наказу МОН від 24.05.2007 «Про заборону використання мобільних телефонів під час навчально-виховного процесу»; – від 28.08.2013 №1239 «Про затвердження Типової інструкції з діловодства у загальноосвітніх навчальних закладах усіх типів і форм власності»; – від 30.06.2011 № 714 «Про затвердження Примірного положення про консультативний центр для батьків або осіб, які їх замінюють і дітей, які виховуються в умовах сім'ї»; – від 29.03.2010 № 255 «Про виконання законодавчих вимог у зв'язку із прийняттям Закону України від 21 січня 2010 року № 1824 «Про внесення

Продовження табл. 1.1

	<p>змін до деяких законодавчих актів щодо обмеження споживання і продажу пива та слабоалкогольних напоїв»;</p> <ul style="list-style-type: none"> – від 01.02.2010 № 59 «Про вжиття заходів щодо запобігання насильству над дітьми»; – Лист МОН від 30.07.2014 № 1/9-385 «Методичні рекомендації для проведення бесід з учнями загальноосвітніх навчальних закладів з питань: уникнення враження мінами і вибухонебезпечними предметами; поведінки у надзвичайній ситуації».
--	--

Основні нормативно-правові документи, якими користуються сучасні педагоги, спрямовують їхню діяльність на розвиток особистості та реалізацію ідей національного виховання, підтримки молоді у різних сферах її діяльності в умовах того регіону, де вони мешкають. Входження України до Європейського простору зумовлює суттєві зміни в освіті, що вимагає вдосконалення системи виховання молоді. Реформування системи освіти в Україні, суть якої розкривають Закон України «Про загальну середню освіту», «Національна доктрина розвитку освіти», спонукає до глибокого вивчення і творчого осмислення позитивного освітнього досвіду, реалізації нових інноваційних форм роботи з молодими вчителями, зокрема класними керівниками, від яких у першу чергу залежить досягнення мети виховання [64].

Функціональні обов'язки класного керівника розробляються відповідно до Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти затвердженого Наказом Міністерства освіти і науки України від 06.09.2000 року, з урахуванням типу закладу та завдань навчально-виховного, навчально-виробничого процесів і затверджуються директором навчального закладу [65].

У зазначеному вище Положенні, зокрема, відзначено, що «класний керівник – це педагогічний працівник, який здійснює педагогічну діяльність з колективом учнів класу, навчальної групи професійно-технічного навчального закладу, окремими учнями, їх батьками,

організацію і проведення позаурочної та культурно-масової роботи, сприяє взаємодії учасників навчально-виховного процесу в створенні належних умов для виконання завдань навчання і виховання, самореалізації та розвитку учнів (вихованців), їх соціального захисту» [65, С. 3-4].

Класний керівник здійснює свою діяльність відповідно до основних завдань загальної середньої освіти, спрямованих на:

- виховання громадянина України;
- формування особистості учня (вихованця), його наукового світогляду, розвитку його здібностей і обдаровань;
- виконання вимог Державного стандарту загальної середньої освіти та професійно-технічної освіти;
- виховання в учнів (вихованців) поваги до Конституції України, державних символів України, почуття власної гідності, свідомого ставлення до обов'язків, прав і свобод людини і громадянина, відповідальності перед законом за свої дії;
- реалізацію права учнів (вихованців) на вільне формування політичних і світоглядних переконань;
- виховання шанобливого ставлення до родини, поваги до народних традицій і звичаїв, державної та рідної мови, національних цінностей українського народу та інших народів і націй;
- виховання свідомого ставлення до свого здоров'я та здоров'я інших громадян як найвищої соціальної цінності, формування засад здорового способу життя, збереження і зміцнення фізичного та психічного здоров'я учнів (вихованців);
- формування екологічної культури особистості, набуття знань і досвіду розв'язання екологічних проблем, залучення до практичної природоохоронної роботи.

Обов'язки класного керівника покладаються на педагогічного працівника загальноосвітнього, професійно-технічного навчального

закладу, який має педагогічну освіту, здійснює педагогічну діяльність, фізичний та психічний стан здоров'я якого дозволяє виконувати ці функції.

Специфіка виховного процесу полягає передусім у його цілеспрямованості. Наявність конкретної мети робить цей процес систематичним і послідовним, не допускає випадковості, епізодичності, хаотичності у проведенні виховних заходів. Особлива роль у формуванні людської особистості належить класному керівникові, оскільки він має допуск від держави до цієї діяльності й відповідну підготовку. Це значною мірою забезпечує ефективність виховного процесу [77, с. 16].

Отже, як організатор класного колективу класний керівник:

- сприяє забезпеченню умов для засвоєння учнями (вихованцями) рівня обсягу освіти, а також розвитку їх здібностей;
- створює умови для організації змістовного дозвілля, профілактики бездоглядності, правопорушень, планує та проводить відповідні виховні заходи;
- сприяє підготовці учнів (вихованців) до самостійного життя в дусі взаєморозуміння, миру, злагоди між усіма народами, етнічними, національними, релігійними групами;
- проводить виховну роботу з урахуванням вікових та індивідуально-психологічних особливостей учнів (вихованців), їх нахилів, інтересів, задатків, готовності до певних видів діяльності, а також рівня сформованості учнівського колективу;
- координує роботу вчителів, викладачів, майстрів виробничого навчання, психолога, медичних працівників, органів учнівського самоврядування, батьків та інших учасників навчально-виховного процесу з виконання завдань навчання та виховання у класному колективі (групі), соціального захисту дітей [65, с. 3-4].

У Положенні відзначається також, що класний керівник зобов'язаний:

- вибирати адекватні засоби реалізації завдань навчання, виховання і

розвитку учнів;

- здійснювати педагогічний контроль за дотриманням учнями (вихованцями) статуту і Правил внутрішнього розпорядку навчального закладу, інших документів, що регламентують організацію навчально-виховного процесу;

- інформувати про стан виховного процесу в класі та рівень успішності учнів педагогічну раду, адміністрацію навчального закладу, батьків;

- дотримуватися педагогічної етики, поважати гідність учня, захищати його від будь-яких форм фізичного, психічного насильства; своєю діяльністю стверджувати повагу до принципів загальнолюдської моралі;

- пропагувати здоровий спосіб життя;

- постійно підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність, загальну культуру;

- вести документацію, пов'язану з виконанням Повноважень класного керівника (класні журнали, особові справи, планування роботи тощо) [65, с. 3-4].

У своїй діяльності класний керівник тісно пов'язаний з педагогами та батьками. Так, із заступником директора школи з виховної роботи він планує свою діяльність, бере участь у підготовці й проведенні шкільних свят, урочистих подій, інших заходів, він підзвітний у роботі директору навчального закладу, а у розв'язанні питань організації навчально-виховного процесу безпосередньо підпорядкований заступнику директора з навчально-виховної роботи; з учителем праці – формує трудові навички у молодших школярів, залучає їх до праці (побутової, самообслуговування, трудового навчання, роботи на пришкільних ділянках тощо); з бібліотекарем – розв'язує проблеми щодо забезпечення класу підручниками, читання учнями художньої літератури; з учителем фізичного виховання – забезпечує розвиток фізичних якостей, участь у

підготовці і проведенні спортивних змагань тощо, з учителем музики – займається питаннями естетичного виховання школярів, підготовкою до різного роду свят з музичним супроводом тощо [45]. Громадські обов'язки урізноманітнюють роботу класного керівника з молодшими школярами, спрямовують її на виявлення творчих здібностей, нахилів та уподобань учнів і, як зауважує С. Максимюк, на виконання головного завдання – зробити кожного учня повноцінним, зацікавленим суб'єктом виховання [47, с.251].

Класний керівник сприяє створенню сприятливих психолого-педагогічних умов для індивідуального, фізичного і духовного розвитку особистості дитини в класному колективі. Для створення здорового психологічного мікроклімату в класі, згуртування учнівського колективу вчені педагоги виділяють такі функції класного керівника: діагностичну, організаторську, виховну, координаційну і стимулюючу [79, с. 419].

Таким чином, головним і найважливішим завданням класного керівника є сприяння формування особистості учня, розвитку його задатків, можливостей, здібностей і талантів, а також його соціалізації, залучення до сфери суспільно-соціальних відносин.

1.2. Ступінь дослідженості проблеми діяльності класного керівника у психолого-педагогічній літературі

Проблема забезпечення ефективної діяльності класного керівника в закладі загальної середньої освіти з різних наукових позицій завжди цікавила вчених, але особливої значущості набула останнім часом у трансформаційний період розвитку загальної середньої освіти у зв'язку з реалізацією Концепції Нової української школи. Різні аспекти досліджуваного феномена висвітлювалися у багатьох вітчизняних та зарубіжних наукових працях. Науковцями досліджено:

– філософсько-методологічний аспект розвитку освітніх закладів, а відтак й діяльності класного керівника (В. Андрущенко, Г. Васянович,

І. Зязюн, В. Кремень, П. Саух та ін.);

– вивчення загальних питань професійної підготовки педагогів та змісту професійної освіти (Ю. Бабанський, О. Дубасенюк, Б. Федоришин та ін.);

– формування особистості вчителя в процесі загальнопедагогічної підготовки (С. Вітвицька, Т. Люріна, О. Плахотнік, Л. Хомич, К. Чорна та ін.);

– дослідження діяльності класного керівника, виходячи з принципів наукових підходів: особистісно-діяльнісного (Н. Алексєєв, О. Леонтєв, Є. Бондарєвська, В. Сєріков, І. Якиманська), середовищного (Ю. Мануйлов, В. Ясвін), суб'єкт-суб'єктного (І. Зимня, М. Годник, А. Мудрик, В. Риндак, Р. Шаміонов).

У працях Н. Болдирєва, Т. Дем'янюк, Л. Кацинської, В. Оржеховської, О. Пилипенко, М. Рожкова здійснено обґрунтування проблеми класного керівника в сучасній школі. З огляду на те, що сучасна освіта ставить нові вимоги до особистості, зростають вимоги до змісту і характеру управлінської діяльності. Змінюються епохи, а потреба людства у вихованні людини не втрачає своєї актуальності. Ефективність управління процесом виховання учнів визначається обґрунтованістю, адекватністю, перспективністю виховних завдань. Тому саме класному керівникові необхідно володіти такими діловими і особистісними якостями, які допоможуть розв'язати завдання будь-якої складності.

Дослідження О. Мирної присвячене проблемі розвитку соціальної компетентності класних керівників загальноосвітніх навчальних закладів у процесі професійної діяльності. У роботі з'ясовано сутнісну характеристику базових понять дослідження: «соціальне», «компетентність», «соціальна компетентність класного керівника», «розвиток соціальної компетентності класного керівника». Дослідницею проаналізовано сучасний стан проблеми розвитку соціальної компетентності класних керівників, визначено її структурні компоненти,

критерії, показники та рівні розвитку. Теоретично обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено модель розвитку соціальної компетентності класних керівників середніх загальноосвітніх шкіл I-III ст. та методичку її реалізації. Доведено, що її реалізація сприяє підвищенню рівня розвитку соціальної компетентності класних керівників загальноосвітніх навчальних закладів [50].

Значна кількість дисертаційних досліджень присвячена проблемам професійної підготовки педагогів як майбутніх класних керівників. Зокрема, Є. Бачинська дослідила зміст організації підготовки вчителів до класного керівництва в системі підвищення кваліфікації. Науковець проаналізувала наукові дослідження та досвід підготовки вчителів до класного керівництва в історико-педагогічному контексті, розглянула основні вимоги до їх знань і вмінь; обґрунтувала організаційно-методичні засади підвищення рівня психолого-педагогічної компетентності класних керівників, розкрила шляхи забезпечення єдності та наступності всіх ланок системи підвищення кваліфікації у підготовці вчителів до виховної роботи. Є. Бачинською розроблено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено методичку підготовки вчителів до класного керівництва в системі підвищення кваліфікації, цільові програми підвищення рівня психолого-педагогічної компетентності та програми проблемно-тематичних курсів для класних керівників [3].

Дослідження О. Шквир присвячене проблемі підготовки майбутніх учителів початкових класів до класного керівництва. Дослідницею проаналізовано стан досліджуваної проблеми у педагогічній теорії та методиці виховання, визначено специфіку роботи класовода, виокремлено сучасні підходи до підвищення ефективності класного керівництва в початковій школі, уточнено базові поняття дослідження, конкретизовано професіограму класного керівника початкової школи, розроблено, теоретично обґрунтовано і експериментально перевірено модель та технологію підготовки майбутніх учителів до класного керівництва,

визначено критерії та рівні підготовки випускників педагогічних факультетів до виконання функцій класного керівника [86].

Побіжно питання діяльності класного керівника розкриваються у дисертації К. Пекач «Виховання громадянської відповідальності учнів у системі виховної роботи ліцею». Дослідниця акцентує увагу на необхідності наявності у класних керівників такого особистісного і професійного утворення, як готовність до виховання громадянської відповідальності учнів. К. Пекач виділила такі складові готовності учителів і класних керівників до виховання громадянської відповідальності учнів: мотиваційна (позитивне ставлення до виховання громадянської відповідальності учнів), орієнтаційна (знання сутності і структури поняття «громадянська відповідальність учнів ліцеїв», знання методик діагностики громадянської відповідальності особистості, теоретичних засад громадянського виховання), операційний (володіння методиками діагностики та технологіями виховання громадянської відповідальності учнів ліцеїв), вольовий (свідома саморегуляція власної поведінки і наполегливість у досягненні мети виховання громадянської відповідальності учнів), рефлексивна (самооцінка стану готовності до виховання громадянської відповідальності учнів) [58].

Формування готовності класних керівників і вчителів до виховання громадянської відповідальності учнів ліцеїв К. Пекач рекомендує реалізувати такими шляхами:

- 1) забезпечення класних керівників і учителів методичним інструментарієм з діагностики і виховання громадянської відповідальності учнів ліцеїв (розповсюдження серед педагогів ліцею методичних матеріалів «Виховання відповідального громадянина: методичні рекомендації для учителів ліцеїв»);

- 2) організація і проведення навчально-методичних семінарів із класними керівниками з підвищення їх педагогічної майстерності з виховання громадянської відповідальності учнів;

3) розміщення на електронних ресурсах ліцею добірки нормативно – правових і методичних документів з громадянського виховання учнів;

4) вмотивування дирекції, вчителів та класних керівників до здійснення громадянського виховання молоді у ході педагогічних рад, тренінгів, семінарів тощо;

5) індивідуальна робота з вчителями-предметниками та класними керівниками (бесіди, консультації, роз'яснення тощо) [58].

Дисертація Ю. Бардашевської присвячена дослідженню проблеми підготовки майбутніх учителів до організації дозвіллевої діяльності старшокласників. Дослідницею зроблено аналіз стану дозвіллевої діяльності учнів старшої школи у психолого-педагогічній літературі та практиці, висвітлено роль класного керівника в організації дозвіллевої діяльності, дана характеристика стану підготовки майбутніх учителів до цієї ланки виховної роботи, зокрема встановлено рівні володіння необхідними знаннями, вміннями та навичками організації цієї діяльності.

Ю. Бардашевська розробила педагогічні умови, які сприяють ефективній обґрунтувала критерії розвитку умінь та навичок організації дозвіллевої діяльності старшокласників [2].

Проте, аналіз актуальних вітчизняних наукових джерел показав, що значну роль у розвідках, присвячених діяльності класного керівника закладу загальної середньої освіти відіграють навчальні та методичні посібники для класних керівників («Виховна діяльність класного керівника: соціально-методологічний концепт» (уклад.: В. Берека, В. Іова), «Класний керівник: пошук інновацій» (уклад.: В.Солова), «Класний керівник у сучасній школі» (В. Оржеховська, О. Пилипенко), «Книга класного керівника» (упоряд. С. Кириленко, Н. Косарева), Настільна книга класного керівника (А. Кузьмінський, С. Омеляненк), «Класний керівник: Функції та основні напрями діяльності» (Т. Стефановська) та ін.).

У зазначених посібниках розкриваються різні аспекти діяльності класних керівників. Так, у методичному посібнику Л. Ленчук «Система

роботи класного керівника у сучасній школі» аналізується специфіка змісту роботи методичного об'єднання класних керівників; класного керівника; розкриваються форми та основні розділи діяльності; організація та виховання учнівського колективу класним керівником. Подаються рекомендації щодо планування та координування своєї роботи з урахуванням всіх особливостей учнів, їх нахилів, інтересів та сформованості колективу [43].

У навчально-методичному посібнику А. Кузьмінського та С. Омеляненка «Настільна книга класного керівника» на основі досягнень сучасної педагогічної і психологічної науки, використання передового педагогічного досвіду розкриваються теоретичні й методичні засади роботи класного керівника: вивчення учнів і первинного дитячого колективу, система діяльності з організації позакласної виховної роботи з дітьми, особливості, форми та напрями роботи з батьками учнів, планування роботи. У додатках наводяться нормативно-правові документи, що регулюють діяльність середніх загальноосвітніх навчальних закладів [42].

Значна кількість наукових публікацій присвячена розкриттю діяльності класного керівника як аспекту педагогічного менеджменту. На методологічному рівні проблемами теорії системного управління освітою займалися Ю. Конаржевський, Г. Серіков та ін., особливості управлінської діяльності в освітній сфері вивчали І. Зязюн, Н. Ничкало, Л. Даниленко, Л. Карамушка, В. Симонов, Дж. Коллінз, формування особистості педагога як класного керівника та його управлінську культуру досліджували Л. Васильченко, Г. Єльнікова, В. Лазарєв, В. Семіченко, Г. Скок, професійну компетентність педагога аналізували О. Гура, Л. Заніна, В. Міжеріков, М. Єрмоленко та ін.

Науковий інтерес в аспекті нашого дослідження викликає зміст монографії Г. Горбань «Прийняття управлінських рішень у соціальних системах: соціально-психологічний аспект». Автором проаналізовано та

узагальнено наукові підходи до міждисциплінарного та психологічного аналізу процесу прийняття управлінських рішень, зміст і особливості управлінської діяльності. Досліджено процес вироблення та прийняття управлінського рішення як системної дії; охарактеризовано соціальну систему як простір прийняття рішень, розкрито особливості соціально-психологічного забезпечення прийнятих рішень. Як зазначає Г. Горбань, сучасні умови розвитку суспільства підвищують вимоги щодо оперативності та адекватності аналізу ситуацій і станів задля прийняття обґрунтованих рішень на всіх рівнях соціальних дій. Процес прийняття рішення пов'язує основні функції життєдіяльності будь-якого соціального суб'єкта: планування, організацію, мотивацію, контроль, регулювання, аналіз тощо» – пише автор [16, с. 13].

Науковцем окреслено основні напрями соціально-психологічного забезпечення процесу прийняття рішення: вивчення та аналіз особливостей умов забезпечення розвитку соціальних систем; виявлення і дослідження закономірностей соціальної взаємодії під час прийняття рішення; розробка системи психологічного забезпечення прийняття рішення суб'єктом управління в реальній діяльності; удосконалення методів дослідження проблеми прийняття управлінського рішення, принципів і методів оцінювання їхньої ефективності, заходів удосконалення діяльності суб'єктів прийняття управлінського рішення [16, с. 23].

Вагомими для нашого дослідження є праці, в яких розкриваються різні аспекти підвищення професійної компетентності класного керівника. Це наукові роботи: М. Городиського (педагогічні умови забезпечення змісту правової освіти вчителя); О. Коваленко (дидактичні основи професійно-методичної підготовки вчителів); В. Ковальчук (методичні основи підготовки вчителів); В. Маслова (теорія і методика організації неперервного підвищення кваліфікації педагогів) та ін.

Отже, у сучасних наукових джерелах різні аспекти діяльності класного керівника висвітлено достатньо повно, однак увага дослідників

більше зосереджена на професійній підготовці педагогів як майбутніх класних керівників, а також на проблемах удосконалення професійної майстерності класних керівників.

Висновки до розділу 1

У розділі проаналізовано нормативно-правову базу діяльності класного керівника в закладі загальної середньої освіти, розкрито ступінь дослідженості проблеми діяльності класного керівника у психолого-педагогічній літературі.

Розкрито зміст наріжних для діяльності закладів освіти державних документів, а також схарактеризовано функціональні обов'язки класного керівника відповідно до Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти затвердженого Наказом Міністерства освіти і науки України від 06.09.2000 року. Акцентовано увагу на тому, що класний керівник здійснює свою діяльність відповідно до основних завдань загальної середньої освіти, спрямованих на: виховання громадянина України; формування особистості учня (вихованця); виконання вимог Державного стандарту загальної середньої освіти; реалізацію права учнів на вільне формування політичних і світоглядних переконань тощо. Розкрито сутність діяльності класного керівника та його зобов'язання у відповідності до нормативних документів.

На основі аналізу актуальних наукових джерел та навчально-методичних посібників з проблем організації діяльності класного керівника зроблено висновок про недостатність наукових досліджень, в яких би цілеспрямовано розглядалися організаційно-методичні засади діяльності класного керівника. Виокремлено наступні напрями розкриття досліджуваної проблеми: вивчення загальних питань професійної підготовки педагогів як майбутніх класних керівників та змісту професійної освіти; дослідження діяльності класного керівника, виходячи з

принципів особистісно-діяльнісного, середовищного та суб'єкт-суб'єктного підходів; роль та значення особистості класного керівника у забезпеченні якості освітнього процесу; організаційно-методична підтримка його діяльності у закладі загальної середньої освіти; присвячена розкриттю діяльності класного керівника як у контексті педагогічного менеджменту.

РОЗДІЛ 2.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ УМОВИ ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

2.1. Діяльність класного керівника у контексті освітнього менеджменту

Педагогічний менеджмент розуміється як уміння керівника добиватися поставлених цілей, застосовуючи працю, інтелект і мотиви поведінки інших людей [29]. Це – усвідомлена взаємодія керівника з іншими підлеглими, партнерами, своїми керівниками, учнями, батьками та іншими, спрямована на забезпечення їхньої активної скоординованої участі в досягненні поставленої мети» [40]. Призначення управлінської педагогічної діяльності – створити таке освітнє середовище, що ефективно функціонує та відповідає сучасним вимогам, є привабливим для реального та потенційного споживача освітніх послуг, своєчасно реагує та впроваджує нові технології і методи педагогічної діяльності [35].

Отже, не тільки менеджер освіти, а й педагог, класний керівник по суті, є менеджером освітнього процесу, якому необхідно мати управлінські знання, знання законів і закономірностей розвитку освітньої діяльності, формування особистості в комплексі її якостей. Основу будь-якого менеджменту, в тому числі і освітнього, становить антропоцентричний підхід. Тому особистість є не просто найважливішим компонентом управлінського процесу, а її системоутворюючим чинником. У цьому виражається гуманістична спрямованість управлінської діяльності класного керівника, яка є її визначальною, специфічною рисою. Саме ця педагогічна діяльність має можливість реалізувати ідею, згідно з якою особистість – це самоціль, яка не повинна розглядатися як засіб здійснення будь-яких завдань, навіть якщо ці завдання є завданнями задля загального блага [40].

Основна мета освітнього менеджменту – це забезпечення максимальної ефективності освіти, навчально-виховного процесу, навчання, виховання і розвитку особистості на основі системності, цілісності та єдності управлінського процесу [35]. Особливістю управлінської педагогічної діяльності є те, що знаряддям праці її суб'єктів є так звані специфічні функціональні чинники: знання, висока освіченість, культура поведінки, мовлення, професійна і емоційна культура педагогів, педагогіко-психологічні особливості вирішення практичних і теоретичних завдань тощо.

Знаряддям класного керівника як освітнього менеджера є його особистість як сукупність властивостей, якостей, станів, досвіду і певні властивості, якості людей, з якими він працює. Управлінська діяльність класного керівника є перетворювальною, оскільки в її процесі здійснюється перехід цих об'єктів у такі стани, якості, властивості, яких вимагають мета та цілі управління педагогічним процесом і установами [70].

Діяльність суб'єктів управлінського процесу спрямована на створення сприятливих умов для розвитку духовних цінностей, що являють собою духовний, професійно зорієнтований світ особистості учня, який є кінцевою метою педагогічної діяльності. Суб'єкт педагогічної діяльності, об'єкт (учнівський колектив, окремі учні), мета (сприятливі соціально-психологічні умови для розвитку особистості учнів), технологія, механізми управлінської діяльності, знаряддя цієї діяльності мають психологічну та соціально-психологічну сутність як процеси формування і розвитку особистостей, взаємодії між ними не в абстрактному, а в конкретному, життєтворчому розумінні. Саме тому науковці розглядають всі проблеми менеджменту в освіті з позиції особистісного та діяльнісного підходу, коли особистість і управлінська діяльність перебувають у взаємопроникненні, взаємодоповненні, взаєморегуляції тощо [35].

Суть особистісного та діяльнісного підходу розкривається в

наступних положеннях:

- управлінська діяльність розглядається як особистісно-зорієнтована праця;
- особистість керівника педагогічної діяльності представляється не загалом, а в її професійно-управлінській діяльності;
- особистість керівника педагогічної діяльності створює, формує і розвиває свою управлінську діяльність і водночас формується в ній, відбувається взаємопроникнення особистості в діяльність та діяльності в особистість;
- особистісно-діяльнісний підхід важливо враховувати у процесі розробки та формулювання психологічних вимог до учнів;
- продуктивним є розгляд на основі особистісно-діялісного підходу критеріїв оцінки роботи класних керівників через аналіз впливів цієї діяльності на вирішення завдань, пов'язаних зі створенням відповідних умов для повноцінного, гармонійного розвитку особистості учня [59].

Ефективність управління процесом навчання і виховання учнів визначається обґрунтованістю, адекватністю, перспективністю завдань управлінської діяльності, представленими в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Завдання управлінської діяльності класного керівника в закладі загальної середньої освіти [29]

Сфера діяльності класного керівника	Завдання класного керівника у конкретній сфері його діяльності
Ухвалення та реалізації рішень	<ul style="list-style-type: none"> – планування власної діяльності та учнів; – організації і реалізації освітнього процесу; – оформлення управлінських рішень; – складання відповідних планів і програм з чітким

Продовження табл. 2.1

	<p>визначенням змісту роботи, термінів виконання, відповідальних;</p> <ul style="list-style-type: none"> – підготовка і ухвалення управлінських рішень, інструктування, підбір виконавців, розподіл обов'язків відповідно до їхніх морально-психологічних і професійних якостей; – регулювання і корекція діяльності щодо реалізації завдань, визначених для виконання; – здійснення поточного і підсумкового контролю та обліку в ході виконання управлінського рішення; – аналіз діяльності учнів, учнівських колективів.
<p>Створення умов, необхідних для виконання рішень, завдань, досягнення педагогічної мети</p>	<ul style="list-style-type: none"> – створення морально-психологічного клімату в учнівському колективі, що здійснює сприятливий вплив на реалізацію завдань їх навчання і виховання; – налагодження позитивного педагогічного і професійно-ділового спілкування в ході реалізації управлінських рішень.
<p>Підвищення ефективності управління</p>	<p>розробка перспективних напрямів професійної і психолого-педагогічної діяльності та відбір способів самоосвіти, саморозвитку, самовдосконалення, самоконтролю тощо; формування індивідуального стилю професійної діяльності класного керівника, що базується на максимальній реалізації індивідуальних властивостей педагога і оптимально враховує особливості учнівського і педагогічного колективів</p>

Управлінська діяльність класного керівника базується на принципах наукового управління. Принципи управлінської педагогічної діяльності – це сукупність вимог і правил, що є початковими в діяльності керівника та

відображають закони управління й психології міжособистісних відносин, ґрунтуються на них та співвідносяться з цілями і особливостями навчально-педагогічного процесу. Науковці виокремлюють такі принципи управлінської педагогічної діяльності:

- принцип педагогічної спрямованості полягає в тому, що будь-які дії класного керівника, педагога мають підпорядковуватися інтересам освітнього процесу, який є основою і сенсом їхньої діяльності;

- принцип конкретності вимагає формувати і здійснювати діяльність педагогічних колективів, кожного викладача максимально наближено до навчальної діяльності школярів, готувати творчих, самостійних, самодостатніх особистостей;

- принцип комплексності управлінських педагогічних дій базується на гармонійному поєднанні функціонального і лінійного керівництва (класний керівник має забезпечувати ефективну, грамотну реалізацію функцій освітнього процесу, забезпечувати їх реалізацією педагогічними та адміністративними засобами);

- принцип кооперації і розподілу управлінської педагогічної праці вимагає від класного керівника сміливо спиратися на колективну творчість і колективний розум (керівникові не потрібно робити все самому, тому що це блокує розвиток ініціативи учнів, приводить до серйозної перевтоми, виснаження, гальмує реалізацію здібностей і можливостей учнів, яких необхідно залучати до реалізації поставлених завдань);

- принцип систематичного самовдосконалення передбачає постійну працю класного керівника щодо підвищення власної теоретичної, методичної і організаційної підготовки, відкритості та сприйняття нових педагогічних технологій і інновацій, передової теорії й практики менеджменту тощо [48].

Управлінсько-педагогічна діяльність ґрунтується на дотриманні і врахуванні основних закономірностей професійної діяльності. Закономірностями в цій сфері є об'єктивно існуючі, суттєві, обов'язкові

для того чи іншого явища, процесу, предмета зв'язки, які за однакових умов обов'язково повторюються. Ними в управлінській педагогічній діяльності є:

- закономірності самокритичності, врахування якої полягає в умінні здійснювати систематичний аналіз діяльності учнівського колективу та власної професійної діяльності, з чіткою фіксацією виявлених достоїнств і недоліків та усунення останніх;

- закономірності руху до найвищих результатів, що вимагає від класного керівника спрямування педагогічної діяльності на максимально якісний результат освітнього процесу;

- закономірності технологічності, яка ґрунтується на тому, що технологія отриманого високого результату професійної діяльності стає звичною для класного керівника, що гарантує отримання належного результату;

- закономірності фундаментальності, яка ґрунтується на розумінні того, що без знання фундаментальних положень науки управління, психології управління, педагогіки і психології, професійних знань неможливо здійснювати успішну та ефективну професійну діяльність;

- закономірності цілісності, яка базується на системному підході фахівця до діяльності у сфері управління, навчання і виховання [55].

У п.п. 1.1 роботи при розгляді нормативної бази діяльності класного керівника ми акцентували на його функціях. Однак у контексті характеристики діяльності класного керівника як освітнього менеджера слід повернутися до сутності цих функцій, адже вони відображають специфіку управлінської діяльності класного керівника. Отже, узагальненими функціями класного керівника, є: діагностична, організаційна, виховна, координаційна, стимулювальна. Зміст зазначених функцій подано у таблиці 2.2.

Функції класного керівника

Назва функції	Зміст функції класного керівника
Діагностична	Вивчення класним керівником учнів свого класу, знання їх особливостей, інтересів, нахилів, потреб, рівня вихованості, мотивів поведінки й інших якостей дає можливість скласти цілеспрямований і дієвий план виховної роботи, організувати результативний, щоденний, виховний вплив на учнівський колектив у цілому і на кожного учня окремо. Діагностична функція передбачає – цілепокладання, планування, контроль та корекцію у виховній роботі.
Організаційна	Залучення колективу класу до різних видів виховної діяльності: пізнавальної, суспільно корисної, орієнтованої, художньо-творчої. Для організації цього виду діяльності і забезпечення виховного результату педагог повинен володіти визначеними організаторськими вміннями і навичками.
Виховна	Формування соціально-ціннісних мотивів поведінки учнів, здорових інтересів, духовних потреб, почуттів, позитивних моральних, правових, трудових, естетичних і інших якостей, а також забезпечення соціального захисту дітей та молоді.
Координувальна	Вироблення єдиних вимог до педагогів, батьків і представників громадськості у вихованні учнів.
Стимулювальна	Своєчасне виявлення динаміки розвитку кожного учня класу і, виходячи з цього, спрямування подальшого виховного впливу.

Таблиця дає можливість визначити загальні функціональні обов'язки класного керівника як організатора класного колективу та освітнього менеджера:

- забезпечення умов для засвоєння учнями (вихованцями) рівня та обсягу освіти, а також розвитку їхніх здібностей;
- створення умов для організації змістовного дозвілля, профілактики бездоглядності, правопорушень, планування та проведення відповідних заходів;
- сприяння підготовці учнів (вихованців) до самостійного життя в дусі взаєморозуміння, миру, злагоди між усіма народами, етнічними, національними, релігійними групами;
- проведення виховної роботи з урахуванням вікових та індивідуально-психологічних особливостей учнів (вихованців), їх нахилів, інтересів, задатків, готовності до певних видів діяльності, а також рівня сформованості учнівського колективу;
- координація роботи вчителів, викладачів, майстрів виробничого навчання, психолога, медичних працівників, органів учнівського самоврядування, батьків та інших учасників навчально-виховного процесу з виконання завдань навчання та виховання в класному колективі (групі), соціального захисту учнів (вихованців) [55].

Дослідження управлінської педагогічної діяльності передбачає науково обґрунтоване застосування сукупності конкретних методів, що використовуються в цій сфері. Методи менеджменту – це сукупність способів і прийомів впливу на колектив працівників та окремих виконавців із метою досягнення цілей організації та ефективного виконання її місії. Методи управлінської педагогічної діяльності повинні забезпечити високу ефективність навчальної діяльності учнівського колективу, злагоджену роботу учнів, сприяти максимальній мобілізації творчої активності старшокласника, забезпечити своєчасну і дієву ліквідацію відхилень від окресленої програми дій [35].

Умовно методи управлінської педагогічної діяльності науковцями розподіляються поділити на такі групи:

1. Методи психолого-педагогічної дії ґрунтуються на знанні керівником, педагогом законів, закономірностей психології і педагогіки та свідомого їх застосування. За своєю спрямованістю вони поділяються на методи: управління соціально-масовими процесами, організованими групами, внутрішньогруповими процесами і явищами, індивідуально-особистісною поведінкою, психологічного спонукання, формування соціально-психологічних відносин, гуманізації праці, професійного відбору і навчання тощо. Ці методи спираються на застосування різних форм колективного та індивідуального морального заохочення і покарання.

2. Організаційно-розпорядчі методи як сукупність засобів і прийомів прямого керуючого впливу на організаційні відносини між педагогами, учнями в ході освітнього процесу. Це методи організаційного розпорядження у вигляді положень, статутів, постанов; методи організаційного нормування, до яких належать технологічні, календарно-планові, трудові і економічні нормативи; методи розпорядчого впливу, а саме: накази, розпорядження, вказівки та ін.

3. Економічні методи реалізуються через об'єктивні економічні закони та інтереси, які властиві конкретному виду діяльності. Економічні стимули базуються на застосуванні матеріальних стимулів: тарифних ставок, посадових окладів, доплат, надбавок, премій тощо. Свою роль вони виконують тоді, коли винагорода адекватна трудовим витратам, науковим доробкам, внеску у навчально-виховний процес. Ці методи сприяють підтримці та розвитку у керівників і педагогів відчуття власної гідності, суспільної значущості їхньої праці, забезпеченню прав і свобод.

4. Методи спільної дії, педагогічної взаємодії між керівниками і учнями в процесі управління, організації і здійснення освітнього процесу, що забезпечує його відкритість, гласність, рівноправність учасників,

сприяє активній і творчій реалізації їхніх професійних сил та можливостей, більш якісному набуттю відповідних знань учнями [54].

Для успішної управлінської діяльності важливе значення мають особистісні якості класного керівника, його інтелектуальна, пізнавальна, творча, емоційно-вольова сфери тощо. Як стверджують науковці, рівень психологічної самоорганізації, емоційно-вольової та раціональної сфери вважається високим, якщо педагогу властиві:

- любов і повага до дітей;
- почуття обов'язку і відповідальності;
- володіння сильною волею, здатність переборювати внутрішні та зовнішні перешкоди на шляху до досягнення мети;
- наполегливість у справах, здатність до розумного ризику, терплячість (може довго і якісно виконувати одноманітну роботу);
- ініціативність, здатність без будь-якого спонукання висувати і на практиці втілювати конструктивні рішення;
- психологічна стійкість – це здатність не захоплюватися нереальними проектами і пропозиціями; адаптивність, тобто здатність пристосовуватися до умов і вимог, що змінюються;
- самокритичність, реальна оцінка не тільки своїх досягнень, але і вад, прорахунків;
- динамічність, тобто уміння змінювати стиль керівництва залежно від зміни певних факторів;
- вимогливість до себе та інших, уміння спитати за виконану роботу;
- критичність, здатність бачити в пропорціях як позитивні, так і негативні моменти;
- врівноваженість, вміння володіти своїми емоціями, дотримання педагогічного такту;
- надійність, дотримання взятих на себе зобов'язань;
- витривалість, задовільна робота в умовах перевантаження;

оптимізм, здатність переборювати труднощі;

– рішучість, уміння самостійно приймати своєчасні рішення, в критичних ситуаціях брати на себе відповідальність за результат діяльності;

– творчий підхід до вирішення проблем, інноваційність [35].

Професійно важливі якості класних керівників як освітніх менеджерів – це узагальнені, найбільш стійкі характеристики, що здійснюють потужний вплив на управлінську діяльність. Це складні в психологічному плані утворення, що залежать від багатьох чинників: особливостей характеру, структури особистості, її спрямованості, здібностей, умов діяльності. На думку дослідників, найбільш важливими серед них є:

1) психологічна вибірковість – здатність адекватно, без викривлення сприймати психологію педагогічного колективу, учнівської групи, окремої особистості;

2) критичність і самокритичність – здатність бачити недоліки не тільки в діях та вчинках інших людей, учнів, а найперше своїх власних;

3) психологічний контакт – здатність визначати міру впливу на інших людей, налагоджувати нормальні, робочі, адекватні стосунки зі співробітниками та учнями;

4) вимогливість – здатність ставити адекватні вимоги до навколишніх залежно від ситуації, що складається в колективі, навчально-виховному процесі;

5) схильність до організаційної діяльності, наявність потреби в такому виді суспільної праці, прагнення до її виконання;

6) здатність заряджати енергією інших людей, спрямовувати їхню діяльність на реалізацію поставлених завдань;

7) цілеспрямованість як вміння чітко і ясно визначити та сформулювати завдання та їх виконання;

8) гнучкість як здатність оцінювати реальність, обставини, що

впливають на професійну діяльність та відповідно до них застосовувати адекватні засоби, прийоми і методи, не змінюючи водночас принципово важливих позицій;

9) працездатність як здатність тривалий час виконувати професійні обов'язки з належною ефективністю та результативністю;

10) наполегливість як воляова властивість особистості, що виявляється у стійкому прагненні досягнення свідомо визначеної цілі;

11) самостійність як здатність здійснювати діяльність, спираючись на власні можливості, без розрахунку на сторонню допомогу;

12) дисциплінованість як підпорядкування встановленому порядку, вміння налагоджувати та підтримувати робочу дисципліну в педагогічному колективі та навчальну в учнівських групах і серед учнів;

13) ініціативність як вміння діяти енергійно, здатність висувати ідеї, вирішувати складні ситуації професійного характеру та визначати шляхи їх реалізації [59].

Професійні якості утворюють своєрідну особистісну інтеграцію – такий стан людини, для якого характерні впорядкованість, вмотивованість особистісної структури, їх погодженість, стійкість і стабільність, що свідчить про професійно-психологічну рівновагу індивіда, цілісність професійної складової його діяльності. Залежно від реалізації особистісно-професійних якостей науковці виокремити такі рівні діяльності класного керівника як освітнього менеджера:

– репродуктивний (на цьому рівні класний керівник обмежується збором інформації про власну діяльність, діяльність педагогічного колективу, учнів, а також наявними знаннями щодо професійної діяльності);

– адаптивний (класний керівник здатний визначити суттєві моменти у професійній діяльності, навчанні школярів, довести їх до адресата та трансформувати цю інформацію в змісті індивідуальної роботи відповідних осіб);

– локально-моделюючий (класний керівник здатний не тільки моделювати окремі аспекти навчально-виховного процесу, а й реалізовувати їх разом із колегами і учнями);

– системно-моделюючий (класний керівник здатний не тільки моделювати освітній процес як системну діяльність, а й успішно здійснювати керівництво ним, згуртовувати як педагогів, так і учнів);

– екстраполяційний (класний керівник здатний сформувати перед учнями модель перспективної діяльності на основі вивчення тенденцій соціально-освітнього процесу та мобілізувати їх для її реалізації) [41].

Управлінська діяльність класного керівника як освітнього менеджера має властивість поліваріантності – наявність багатьох та різних способів її реалізації, що еквівалентні з точки зору кінцевого результату. Тобто однакового результату можна досягти за різних комбінацій якостей, водночас одна й та ж якість дозволяє ефективно виконувати різні види діяльності. Це зумовлює існування різних стилів викладання та управління, жоден з яких не має істотної переваги над іншими [35].

2.2. Зміст та організаційно-методичні умови ефективної діяльності класного керівника в закладі загальної середньої освіти

Виховання в закладі загальної середньої освіти являє собою процес систематичного і цілеспрямованого впливу на духовний і фізичний розвиток особистості школяра з метою підготовки його до суспільної і культурної діяльності. Мета виховання – набуття молодим поколінням соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, засвоєння культури міжнаціональних відносин, формування, незалежно від національної належності, рис громадянина Української держави, високої духовності, моральної, художньо-естетичної, правової, екологічної культури. До головних цілей належать також формування у молодих людей національної свідомості, високої освіченості, працелюбності, соціальної активності, шанобливого ставлення до себе й до інших,

відповідальності, жертовності, шляхетності, оптимістичного світогляду тощо [71]. З огляду на зазначене ефективна діяльність класного керівника є необхідною умовою процесу виховання у закладі загальної середньої освіти.

Ефективна діяльність класного керівника – це програма дій, яка передбачає:

- мету і завдання діяльності;
- зміст та етапи роботи щодо подальшого вдосконалення освітнього процесу;
- методи, засоби і технології досягнення поставлених мети і завдань;
- критерії оцінки результативності реалізації управлінського рішення;
- термін виконання прийнятого рішення [57, с. 75].

Діяльність класного керівника в закладі загальної середньої освіти приймаються відповідно до чинних документів органів управління державою й освітою у формі поточних планів. Плановість – це атрибут успішного функціонування розвитку всіх галузей виробництва, в тому числі соціокультурної та освітньої галузей.

Планування є центральною ланкою, серцевиною управління дитячим колективом. Суть планування класного керівника полягає в раціональному розподілі за часом і змістом колективної та індивідуальної діяльності дітей, необхідної для досягнення поставлених цілей і завдань навчання і виховання. Основне призначення планування – це визначення оптимального змісту і меж педагогічної діяльності, мобілізація творчих зусиль учнівського колективу на забезпечення реалізації модернізованого змісту, форм діяльності щодо оптимального використання їх потенційних можливостей [7, с. 160].

Науково-теоретичною основою планування діяльності класного керівника є системний підхід, який забезпечує діалектичну єдність взаємозв'язку мети і завдань діяльності, структури і змісту, методів і форм

здійснення; врахування особливостей організації виконання накреслених планом завдань, взаємодію планування з іншими функціями управління [80, с. 11].

Суть системного підходу до планування роботи класного керівника полягає в усвідомленні того, що школа – це соціально-педагогічна система, яка інтегрує діяльність педагогічного колективу та учнівського колективу. У змістовому та організаційному ракурсі системний підхід до планування роботи класного керівника передбачає охоплення таких органічно притаманних йому аспектів: забезпечення освітнього рівня учням у межах державного стандарту загальної середньої освіти та понад ним (для талановитих учнів); організацію спільної діяльності школи, сім'ї, громадськості; виховну роботу з учнями та їхніми батьками; врахування особливостей інфраструктури мікрорайону закладу освіти, демографічної ситуації [7].

Будь-яке планування діяльності має починатися з аналізу результативності процесу виховання у попередній період. Технологія аналізу стану виховної роботи:

- оцінювання стану досягнення мети виховання учнівського колективу відповідно до виховної мети, окресленої в річному плані роботи школи в минулому навчальному році;
- стан забезпечення органічної єдності навчання та виховання засобами навчальних предметів і у позаурочній виховній роботі, її результативність;
- пріоритетний аспект виховної роботи з класом та стан її реалізації;
- упровадження в систему виховної роботи з учнями особистісно орієнтованого підходу, його ефективність;
- оцінка доцільності використання різних форм організації виховної роботи з учнями, методів впливу на формування особистості;
- результативність упровадження новітніх технологій, здійснення виховної роботи з учнями;

– стан вихованості учнів школи (сформованість патріотичних, громадянських та гуманістичних рис в учнів, світоглядних основ, духовності, моральних рис тощо) [16].

Технологія аналізу діяльності учнівського колективу щодо забезпечення високого рівня їхньої навчальної компетентності та громадянської активності передбачає наявність таких показників:

- рівень згуртованості класного колективу;
- рівень навчально-пізнавальної активності учнівського колективу;
- стан виконавської дисципліни та громадської активності, сумлінність у дотриманні прав і обов'язків учнів, у тому числі до набуття якісної освіти;
- поліпшення рівня навчальної компетентності учнів засобом впливу учнівського активу класу;
- співробітництво вчителів та учнівського класного колективу [24].

Технологія аналізу роботи з батьками учнів передбачає:

- оцінку наявності та результативності педагогізації батьків;
- озброєння батьків змістом та методами виховання дітей на національних родинних традиціях;
- організацію та забезпечення ефективного функціонування батьківського комітету класу (консультації, поради, методичні рекомендації тощо);
- залучення батьків до організації позакласної навчально-пізнавальної та виховної роботи учнів (предметні гуртки, виховні заходи, трудовий десант, виготовлення навчальних посібників і наочних засобів навчання тощо);
- організацію системи індивідуальної роботи педагогів з батьками неблагополучних сімей;
- результативність спільної роботи класного керівника з батьками дітей, що навчаються в ньому [44].

З метою аналізу результативності виховної роботи багатьма дослідниками рекомендується проводити анкетування. Аналізуючи анкетні дані, класний керівник робить відповідні висновки та у разі необхідності коригування окремих показників аналізу. Синтезуючи результати аналізу роботи за минулий навчальний рік педагог має вийти на резюме щодо досягнень педагогічного колективу у забезпеченні якості знань учнів та виявлення «вузьких місць» в його роботі. Таким чином, на основі даних аналізу роботи класу у минулому навчальному уроці визначається:

1) проблема (напрямок, аспект) організаційного та освітнього характеру, над якою працюватиме класний керівник у наступному навчальному році;

2) пріоритетний аспект діяльності класного керівника, який спрямований на розв'язання окресленої проблеми;

3) мета і завдання діяльності класного керівника у межах конкретного часового періоду щодо розв'язання проблеми в ракурсі пріоритетного аспекту його діяльності [28].

Зміст запланованих заходів має відповідати сучасному рівню розвитку таких наук як філософія і психологія освіти, педагогіка, теорія управління, вікова фізіологія, санітарія і гігієна праці; вбирати в себе напрацьований позитивний педагогічний досвід, ідеї новаторів в галузі освіти; передбачати використання педагогічних вітчизняних і зарубіжних новацій, інтерактивних технологій навчання і виховання учнів; базуватися на сучасних наукових підходах до управління, навчання і виховання учнів, зокрема на особистісно орієнтованому, який сприяє концентрації уваги на соціалізації особистості учня, врахуванні його психофізіологічного та творчого потенціалів, рівня навчальної компетентності [74].

Важливою складовою планування класним керівником виховної діяльності є циклограма [85]. Основою і перевагою циклограми є те, що вона детермінована сталими видами діяльності школи та хронологічними термінами їх виконання. В. Благун вважає, що кваліфіковано розроблена

циклограма є партитурою діяльності кожного члена педагогічного колективу школи, а особливо її керівників. Перелік напрямів роботи класного керівника у циклограмі не є і не може бути стереотипним. Організаційні питання є більш менш сталими, а щодо змістових, то вони пов'язані з особливостями закладу освіти та його потребами. І все ж значна їх частина є незмінною. Циклограма – це своєрідна «пам'ятка» для керівника школи і в цьому теж полягає її перевага [7, с. 170].

Приклад циклограми діяльності класного керівника подано у додатку А.

Зміст виховання учнів у закладі загальної середньої освіти з позицій системного підходу передбачає формування наукового світогляду, громадянської активності, дисципліни і культури поведінки, позитивної спрямованості на корисну працю, громадянської відповідальності, естетичної, економічної та екологічної культури, фізичної досконалості. Всі ці риси особистості учня формуються в освітньому процесі, а також у позаурочній роботі засобом реалізації відповідного змісту навчальних програм та курсів окремих дисциплін. Якщо будь-який компонент виховного аспекту уроку чи заходу недостатньо представлений у змісті матеріалу, то завдання класного керівника у здійсненні корекції відповідно до інноваційних джерел інформації [81].

Форма плану виховної роботи класного керівника може бути текстовою чи графічною, в т. ч. календаризованою. Щодо його структури, то допустима її варіативність. Однак, як правило план роботи класного керівника містить у собі такі.

1. Вступ (подається характеристика учнів класу; основна мета виховання учнів на навчальний рік чи півріччя; завдання та пріоритетний аспект виховної роботи з учнями, над якими класний керівник спільно з учнями буде працювати).

2. Організація діяльності класного колективу (зміст, форми і методи формування класного колективу; розподіл громадських доручень,

координація роботи учнів класу з шкільними учнівськими організаціями, з учителями, що працюють у даному класі; санітарно-оздоровчі заходи, залучення установ інфраструктури мікрорайону, режим дня учнів).

3. Навчальна і виховна робота з учнями класу (вивчення індивідуальних особливостей учнів, їх інтересів, запитів, потреб; заходи щодо надання індивідуальної допомоги у навчанні слабким учням, запобігання неуспішності учнів; гурткова робота, охоплення учнів факультативами за інтересами та МАН; виховання навичок інтелектуальної праці, свідомості дисципліни; залучення учнів до участі в конкурсах, олімпіадах, читацьких конференціях; заходів щодо національного виховання учнів на засадах загальнолюдських цінностей та моралі; залучення учнів до громадської корисної праці, в т. ч. до роботи у малих підприємствах, кооперативах тощо).

4. Робота з батьками: вивчення сімейних побутових умов мешкання, тематика батьківських зборів, конференції, залучення батьків до навчальної та гурткової роботи, участі у класних виховних заходах, громадський огляд знань учнів класу з участю батьків; екскурсії на виробництво, де працюють батьки; участь батьків у підготовці та проведенні традиційних національних свят тощо [66, с. 58-59].

Невід'ємною складовою будь-якої діяльності, в тому числі управлінської, є організація. У цьому плані організацію як функцію управління коротко можна визначити як діяльність людей щодо створення упорядкування об'єкта і суб'єкта управління, рівно як і відношень між ними [54, с. 221]. Сутність організації полягає в тому, щоб забезпечити виконання прийнятого управлінського рішення, створити систему організаційних відносин суб'єктів і об'єктів з метою забезпечення окреслених завдань.

Організація як сутність управління означає організаційне виконання прийнятого рішення, а регулювання включає в себе організацію в ролі управління виконанням прийнятого рішення, а також утворення нових

організаційних якостей, які протистоять стихійним явищам, що виникають в ході виконання рішення. Як система інформації в цьому процесі функціонують облік та контроль, які також потребують організації, тому що організаційна система управління є в той самий час і специфічною мережею каналів зв'язку, комунікаційною мережею управління. Інформація слугує об'єктивною базою для розробки завдань управління, тобто вона виконує постійні контрольну та облікову функції в процесі управління, що забезпечує відповідне розуміння місця організації в соціальному управлінні [33].

Зміст діяльності класного керівника як організатора та управлінця розкритий у «Положенні про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти» затвердженого наказом Міністерства освіти й науки України від 6 вересня 2000 р. за № 434. Відповідно до названого документа, класний керівник як організатор класного колективу:

- сприяє забезпеченню умов для засвоєння учнями (вихованцями) рівня та обсягу освіти, а також розвитку їхніх здібностей;
- сприяє підготовці учнів (вихованців) до самостійного життя на засадах взаєморозуміння, миру, злагоди між усіма народами, етнічними, національними, релігійними групами;
- проводить виховну роботу з урахуванням вікових та індивідуально-психологічних особливостей учнів (вихованців), їхніх нахилів, інтересів, задатків, готовності до певних видів діяльності, а також рівня сформованості учнівського колективу;
- координує роботу вчителів, психолога, медичних працівників, органів учнівського самоврядування, батьків та інших учасників освітнього процесу з виконання завдань навчання та виховання в класному колективі (групі), соціального захисту учнів (вихованців);
- зобов'язаний дотримуватися педагогічної етики, поважати гідність учня, захищати його від будь-яких форм фізичного, психічного насильства; своєю діяльністю стверджувати повагу до принципів загальнолюдської

моралі; пропагувати здоровий спосіб життя; постійно підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність, загальну культуру [65].

Широкий спектр обов'язків класного керівника породжує розширення вимог до нього. Як наголошує Т. Галич, для того щоб впливати на вихованців, класний керівник повинен бути, передовсім, людиною авторитетною. Авторитет педагога виникає як наслідок соціальних потреб, адже нагальною необхідністю діяльності класного керівника є ефективна взаємодія у стосунках з учнями, їхніми батьками, колегами по роботі. Для успішного в педагогічному спілкуванні класного керівника характерні домінування діалогічної комунікативної спрямованості, контактність, відкритість і довіра у спілкуванні, неконфліктність [14, с. 139].

Рис. 2.1. Умови успішної діяльності класного керівника в організації взаємин з класним колективом

Успішна взаємодія з дітьми, яка відбувається в рамках співробітництва класного керівника та учнів базується на розумінні,

прийнятті й повазі особистості дитини, породжує в ній впевненість і особистісну значущість, які допомагають їй долати вплив на пізнавальну діяльність, на загальний тонус взаємин. Дитина набуває здатності правильніше оцінювати світ і відповідно поводитися [24, с. 105].

Отже, організація є невід'ємною складовою будь-якої діяльності, в т. ч. управлінської. Її мета полягає у забезпеченні умов для реалізації прийнятого управлінського рішення, розв'язання конкретних завдань, спрямованих на досягнення соціально значущої результативності взаємодії всіх учасників освітнього процесу: високого рівня якості освіти, культури і конкурентоспроможності випускника школи. Ці досягнення можливі лише за умови раціональної організації праці, високого професіоналізму, оптимального психо-фізіологічного мікроклімату в закладі загальної середньої освіти [48].

У логічному ланцюзі управління освітнім процесом, як соціально-педагогічною системою є функція регулювання та коригування його діяльності. Ця функція є логічним продовженням організації. Завдання наступного етапу діяльності класного керівника полягає у підтримці та вдосконаленні стану впорядкування керуючої та керованої систем, яке покладається на функцію регулювання та коригування як невід'ємну складову управління [54].

Раціональність зв'язків між компонентами соціально-педагогічної системи, відсутність зайвих компонентів і комунікацій між ними – необхідна умова оптимальності управління. Класний керівник має відповідним чином впливати на учнівський колектив з метою забезпечення її динамічної рівноваги, постійного удосконалення та розвитку. Форми регулювання можуть бути різними і визначаються специфікою керованої системи. Це можуть бути:

- перевибори членів учнівського самоврядування;
- перегляд форм взаємодії класного керівника та вчителів, які викладають в одному й тому класі;

– корекція плану роботи класного керівника на навчальний рік [9].

Зміст регулювання діяльності класного керівника і його форми спрямовуються на підвищення ефективності цієї діяльності. Формування позитивного ставлення учнів до вчителів, навчання, школи, колективу однолітків школи є передумовою досягнення мети виховання. Суттєвим резервом при цьому є включення в освітню роботу елементів колективної діяльності, тобто таких способів і прийомів організації, за яких відбувається інтенсивне співробітництво учнів, колективне за своїм характером. Проблема колективної діяльності учнів і нині розглядається на рівні сучасних досягнень педагогіки та психології. Взаємодія – двосторонній процес, в ході якого позитивні зміни відбуваються не тільки у тих, хто навчається, але й у тих хто навчає [11].

Завершальною функцією управлінського циклу є облік і контроль. Облік – це отримання, обробка, аналіз і систематизація відомостей, виражених, зазвичай, у кількісній формі, у кількісних показниках про завдання, які підлягали виконанню, про наявність ресурсів, про результати виконання управлінських рішень тощо [10, с. 238].

Контроль – це система спостереження і перевірки відповідності функціонування об'єкта законам, планам, нормам, стандартам, наказам; виявлення результатів впливу суб'єкта на об'єкт, відхилень від прийнятих управлінських рішень, принципів організації і регулювання [12].

Слід зазначити, що контроль-аналітична діяльність класного керівника не обмежується спостереженням педагогічних явищ, об'єктів, процесу. Контроль-аналітична діяльність класного керівника відіграє важливу роль у системі управління. Вона сприяє виникненню в глибину педагогічного процесу, об'єктивності оцінки його стану, виявленню позитивних та негативних сторін, причин, що впливають на нього, окресленню шляхів поліпшення його ефективності. Аналіз передбачає розгляд і оцінку складових цілісного процесу в їх єдності та взаємозв'язку [80].

З метою поліпшення якості аналізу важливо вичленити основні компоненти, що характеризують певне педагогічне явище як цілісну систему, визначити межі розчленування цілого на складові, критерії їх оцінювання. Суть аналізу полягає в розчленуванні цілого на компоненти, частини, що його утворюють, у виявленні їх спільного зв'язку, у вивченні та визначенні місця й ролі кожного з них у цілісній системі [10, с. 128].

У літературі та практиці управлінської діяльності класних керівників вживається дефініція «педагогічний аналіз», який спрямований на оцінювання педагогічних фактів, об'єктів, явищ, процесу як цілісного утворення. Його мета – дати об'єктивну оцінку стану справ, зокрема: рівнів навчальних досягнень учнів, стану їх розвитку та вихованості, виявленні позитивних та негативних чинників, що впливають на стан успішності учнів, внутрішніх і зовнішніх резервів підвищення якості їх освіти, вихованості та розвитку [40].

Науковцями окреслено принципи здійснення педагогічного аналізу – це: масовості, однорідності, вимірності, визначеності, єдності, неперервності, якими слід керуватися з метою забезпечення його якості. Загальний алгоритм педагогічного аналізу можна представити у вигляді переліку операцій, яких слід дотримуватися в процесі його здійснення:

- із загальної сукупності взаємопов'язаних педагогічних фактів і явищ вичленити ті, на яких слід переважно зосередити увагу;
- з'ясувати основні характерні ознаки (параметри) даного педагогічного явища;
- за окресленими показниками аналізу оцінити стан педагогічного явища;
- з'ясувати позитивні та негативні чинники, які впливають на стан даного педагогічного явища;
- накреслити шляхи поліпшення стану педагогічного явища, яке підлягало вивченню та аналізу [46].

Під час контролю та оцінювання якості процесу виховання слід брати

до уваги його комплексну, інтегративну оцінку: засвоєння учнями державних освітніх стандартів (стандарт навченості), рівень вихованості та розвитку, інтелектуальності, соціалізованості. Тільки за умов інтеграції цих показників можна говорити про якість освіти учня та якість роботи освітньої установи. Розв'язання цієї проблеми потребує розроблення та впровадження стратегії і тактики діяльності педагогічних колективів щодо забезпечення прогнозованої якості освітнього процесу як операціонально поставленої мети; окреслення того аспекту діяльності школи, реалізація якого зіграє вирішальну роль у забезпеченні якості освіти та соціально спрямованого виховання учнів; розробки проекту підвищення системи якості освіти в школі та передбачення в ньому ефективних засобів спрямування зусиль педагогічного і учнівського колективів на його реалізацію [67].

Отже, діяльність класного керівника у закладі загально середньої освіти здійснюється засобом реалізації його основних управлінських функцій: вироблення та прийняття управлінського рішення, організація, координування та коригування, облік і контроль.

2.3. Методична робота в закладі загальної середньої освіти як чинник удосконалення діяльності класного керівника

Методична робота в закладі загальної середньої освіти – це цілісна, ґрунтована на досягненнях науки та передового педагогічного досвіду, конкретному аналізі освітнього процесу система взаємозалежних дій і заходів, спрямованих на всебічне підвищення кваліфікації для професійної майстерності кожного педагога (із урахуванням заходів щодо керування професійною самоосвітою та самовихованням), на розвиток і підвищення творчого потенціалу педагогічного колективу, школи в цілому, а загалом – на удосконалення освітнього процесу, досягнення оптимального рівня освіти, виховання та розвитку конкретних школярів [11, с.8].

Зважаючи на це, система методичної роботи з педагогічними кадрами у кожному закладі загальної середньої освіти відображає

стратегію підвищення професійного рівня кожного з педагогів, у тому числі – й класних керівників, вона базується на принципах розвитку і саморегуляції, заснованих на таких положеннях:

- упровадження в систему професійного розвитку вчителів, загальнолюдських, національних цінностей, світових етичних стандартів:
- усвідомлення важливості науково-дослідної роботи і практичної діяльності педагогів та впровадження її результатів освітній процес, а також створення навчального і виховного впливу на особистість;
- упровадження інтерактивних технологій методичної роботи;
- застосування сучасних інформаційних технологій у роботі з педагогічними кадрами [22, с. 241].

Розглядаючи роль та значення методичної роботи у процесі вдосконалення професійної майстерності педагогів, Т. Дем'янюк, Г. Вознюк, Н. Мельнікова акцентують увагу на тому, що шкільний методичний кабінет – це центр сприяння духовному становленню особистості вчителя, створенню умов для його розвитку і самореалізації в різних формах і видах діяльності, задоволення його освітніх та духовно-культурних потреб, бути конкурентоспроможним на ринку праці. Діяльність методичного кабінету спрямована на забезпечення науково-теоретичної, методичної, класичної, гуманітарної, полікультурної підготовки педагогів [21].

У пошуках нової системи методичної роботи на перший план висувуються гуманістичні ідеї та орієнтири, що ґрунтуються на повазі до особистості вчителя, турботі про його розвиток та досягнення ним високого професіоналізму. В особистісному аспекті педагог має володіти високою громадянською і моральною зрілістю, любов'ю до дітей, бути чесною людиною, доброзичливою, тактовною, толерантною, щирою, чуйною, милосердною. Володіти основними рисами інноваційної особистості, такими як: відкритість новому досвідові; внутрішня воля; емоційна стабільність; адекватна самооцінка; рефлексивність;

спонтанність; позитивне мислення; креативність [22, с. 242].

Головною метою методичного кабінету закладу загальної середньої освіти, як стверджують Т. Дем'янюк, Н. Савінова, Г. Кособуцька, є:

- реалізація державної політики в галузі освіти і виховання;
- використання морально-етичних, національних, загальнолюдських цінностей, досягнень вітчизняної та світової педагогіки, світових етичних стандартів;
- підготовка педагогів до здійснення освітнього процесу в сучасному закладі загальної середньої освіти;
- науково-методичне забезпечення вирішення сучасних проблем навчання і виховання;
- реалізація парадигми змісту освіти і науково-теоретичної підготовки вчителя, класного керівника шляхом упровадження інноваційних педагогічних технологій, інтерактивних форм у процесі методичної роботи з педагогами та практичній діяльності закладів освіти;
- науково-методичне забезпечення системи загальної середньої освіти, підвищення кваліфікації, професійного рівня педагогічних працівників загальноосвітніх закладів, розвиток їхньої творчої ініціативи у міжтестастійний період [22].

Мета і завдання методичної роботи в закладі загальної середньої освіти ґрунтуються на загальнопедагогічних і психологічних принципах, які відображають сучасний рівень розвитку та напрями становлення освіти в умовах Євроінтеграції. Функції методичної роботи в школі:

- діагностико-прогностична;
- компенсаторна;
- освітньо-консультативна;
- корекційна;
- організаційно-методична;
- інтегративно-просвітницька;

- трансформаційна;
- моделююча, інформаційно-аналітична;
- організаційно-координаційна;
- соціальна [60].

Організація методичної роботи в закладі загальної середньої освіти передбачає:

- 1) забезпечення системного, людинознавчого та особистісного підходів з врахуванням специфіки школи, залучення до процесу підготовки педагогів управлінців, науковців, соціальних інститутів;
- 2) проведення досліджень з комп'ютерною підтримкою;
- 3) реформування позаурочної діяльності учнів;
- 4) оновлення парадигми навчання;
- 5) запровадження інтерактивних, комунікативних, творчих форм науково-теоретичної і методичної підготовки вчителів [51].

Як стверджує Н. Василенко, результативність методичної роботи в школі суттєво залежить від дотримання принципів її організації.

1. Науковість методичної роботи. Націлює керівників методичної роботи на досягнення відповідності всієї системи підвищення кваліфікації вчителі сучасним науковим досягненням у різних галузях. При цьому науково-методична робота не має нічого спільного із грою в науку, з навмисною наукоподібністю, що викликає у вчителів негативне ставлення до неї. Реалізація цього принципу містить і ґрунтовний аналіз конкретного стану справ у школі, вивчення найважливіших аспектів особистості та діяльності педагогів.

2. Зв'язок із життям, актуальність. Вимагає урахування не лише глобальних проблем сучасності, але й проблем, близьких колективу учителів.

3. Системність методичної роботи. Вимагає підходу до методичної роботи як цілісної системи, оптимальність якої залежить насамперед від єдності мети, завдань, змісту, форм і методів роботи з учителем, від

спрямування на високі кінцеві результати. Цей принцип передбачає також керованість, плановість усієї методичної роботи.

4. Комплексний характер методичної роботи. Передбачає єдність і взаємозв'язок усіх аспектів і напрямків підвищення кваліфікації учителів (щодо питань дидактики й окремих методик, теорії виховання, психології та фізіології, педагогічної етики та розвитку загальної культури тощо).

5. Систематичність, послідовність, наступність, безперервність, масовість. Ці принципи передбачають повне охоплення вчителів різними формами методичної роботи протягом усього навчального року, перетворення методичної роботи на частину системи безперервної освіти. Водночас ідея масовості не означає захоплення масовими формами роботи на шкоду груповим та індивідуальним.

6. Творчий характер методичної роботи, максимальна активізація вчителів. Передбачає створення в школі власної системи разом із учителями, що забезпечує дієве стимулювання творчих пошуків учителів.

7. Конкретність методичної роботи. Передбачає урахування особливостей конкретної школи, диференційований підхід до вчителів.

8. Спрямування методичної роботи на виділення головного, суттєвого щодо підвищення кваліфікації вчителів. Націлює організаторів методичної роботи на пошук найважливіших, пріоритетних проблем і напрямів підвищення кваліфікації та форм роботи з учителями.

9. Єдність теорії і практики. Спрямований на усунення двох небажаних крайностей: недооцінки ролі та значення теорії й зайвої теоретичності методичної роботи, розриву між теорією з проблем навчально-виховного процесу.

10. Оперативність, гнучкість, мобільність методичної роботи. Передбачає гнучке реагування на всі зміни, перебудову в разі потреби методичної роботи.

11. Колективний характер методичної роботи за розумного сполучення загальношкільних, групових та індивідуальних, формальних і

неформальних, обов'язкових і добровільних форм і методів методичної роботи та самоосвіти вчителів. Створення сприятливих умов для ефективної методичної роботи, творчих пошуків учителів [11].

В основі системи методичної роботи конкретного закладу загальної середньої освіти мають перебувати принципи організації методичної роботи, що сприяли б підвищенню професійного рівня педагогів у системі післядипломної освіти. Це управління через взаємодію, через зворотний зв'язок із педагогами, коли кожен учитель стає учасником процесу управління системою, що у свою чергу створює мотиваційне підґрунтя для самоорганізації та самоактуалізації кожного її учасника. Основне завдання методичної роботи – підвищення якості освіти, роботи на результат [7].

Структурно-логічна модель роботи методичного об'єднання у закладі загальної середньої освіти передбачає:

- визнання цінності кожного вчителя – суб'єкта становлення України як держави, розвитку громадянського, демократичного суспільства, культури і власної життєтворчості;

- особистістю орієнтований підхід у процесі науково-теоретичної і методичної підготовки вчителя, стимулювання внутрішніх сил кожного педагога до самоосвіти і саморозвитку, створення виховуючи-розвивального середовища, гармонізації внутрішньокolleктивних відносин у педагогічних колективах, підготовка до здійснення інноваційної діяльності;

- побудова процесу методичної роботи, що відповідає загальнолюдським, національним цінностям, світовим етичним стандартам, сприяє мобільності педагогів і науковців, вирішенню завдань реформування освіти; оновлення парадигми навчання, виховання і розвитку особистості педагога шляхом використання загальнопедагогічних чинників та соціально-психологічних механізмів освітньо-педагогічної діяльності;

- впровадження розвивальної педагогіки, акмеологічного підходу,

когнітивно- та діяльнісно-орієнтованих, тьюторських технологій у підготовці вчителя-фахівця; формування інноваційного стилю діяльності класних керівників, вчителів-предметників; розроблення технологій модернізації та гуманізації системи освіти в районі на засадах базисних цінностей – самовизначення, самоактуалізації, самореалізації;

– вивчення і запровадження концепцій вітчизняного і європейського досвіду розвитку особистості вчителя і учня в умовах інтеграції освітнього простору;

– оволодіння вчителем майстерністю спілкування, впровадження сучасних організаційних форм розвитку педагога; розроблення програм підвищення кваліфікації педагогічних працівників;

– забезпечення свободи вибору та стимулювання творчого пошуку педагогами основних шляхів ефективності навчально-виховного процесу; – озброєння педагогів теоретико-методологічними знаннями, вміннями і навичками, які б охоплювали найбільш універсальні положення і принципи розвитку особистості;

– впровадження інтегрованого підходу в навчально-виховний процес (знання як форма залучення до цінностей; створення когнітивно-почуттєвого фону; активні форми і методи: соціограми, тренінги, структурно-рольові ігри, психологічні, акмеологічні практикуми, сократівські бесіди, філософські, духовні діалоги);

– організація і проведення симпозіумів, наукових світлиць, теоретико-методологічних. проблемно-цільових семінарів, психологічних тренінгів;

– керівництво самоосвітою (робота з літературою, відвідування уроків, позакласних форм роботи, запозичення і впровадження досвіду, осмислення і узагальнення, проведення панорам методичних ідей, фестивалів, аукціонів педагогічних ідей);

– створення інформаційно-аналітичного центру (інноваційні програми, проекти і авторські програми, конкретні приклади з досвіду

роботи, високоякісне методичне забезпечення освітнього процесу, рекомендації щодо взаємодії закладів загальної середньої освіти із різними соціальними інститутами);

- оновлення форм і методів методичної роботи [21].

Система методичної роботи в школі є сукупністю заходів, спрямованих на підвищення рівня методичної компетентності учителя, класного керівника задоволення його природної потреби в саморозвитку та самореалізації, з метою підвищення якості освітньої діяльності, відповідно до сучасних вимог розвитку суспільства. Основне завдання сучасної методичної служби полягає у створенні умов, які спонукали б педагогів до самоудосконалення, саморозвитку, реалізації творчого потенціалу [11].

Форми методичної роботи в закладі загальної середньої освіти забезпечують його методичні заходи, виявляють оптимальні засоби щодо їхнього впровадження. Розглянемо поняття, які визначають особливості різних форм методичної роботи з класними керівниками у закладі загальної середньої освіти, і згрупуємо їх таким чином:

- загальношкільні (враховують мету, завдання педагогічного розвитку закладу загальної середньої освіти);

- групові (визначають особливості фахового розвитку класних керівників);

- індивідуальні (спрямовують саморозвиток учасників освітнього процесу);

- нетрадиційні (забезпечують оптимальне поєднання традиційних і сучасних засобів навчання з метою тренування, підготовки вчителів до впровадження освітніх інновацій) [11].

Незмінними залишаються форми методичної роботи як реалізація науково-методичної проблеми школи: методична рада, педагогічна рада, методичні об'єднання, творчі групи, психолого-педагогічні семінари. Форми методичної роботи окреслюють її структуру, зміст і методологічні засади, які визначають навчальний заклад як відкриту систему й її

властивості [12].

Т. Дем'янюк вважає, що у методичні роботи з класними керівниками доцільно використовувати традиційні та нестандартні форми впровадження нових методичних ідей: проблемні семінари, лекції, психологічні практикуми, інтерактивні форми роботи («мозковий штурм», методичний ринг, методичний фестиваль, творчий звіт, аналіз управлінських ситуацій, навчально-рольові та ділові ігри), панорами передового педагогічного досвіду «Досвід кожного – багатство всіх», методичні виставки «Знайомтесь – досвід», круглий стіл «Мої педагогічні знахідки», практикувати теоретико-методологічні семінари, науково-практичні конференції, очно-заочні курси педагогічних працівників, цільові семінари, виставки педагогічних напрацювань, конкурси педагогічної майстерності тощо [21].

Висновки до розділу 2

Діяльність керівника закладу освіти – багатогранний і складний процес, якому властива системність і завершеність на основі комплексного вирішення проблем освітнього процесу. Він розглядається як цілісна система діяльності, що має свою мету, закони і закономірності, принципи і методи діяльності, передбачає наявність фахівців із відповідними діловими, моральними, психологічними, соціальними якостями.

Алгоритм організації діяльності класного керівника як освітнього менеджера передбачає планування, організацію, корегування та аналіз. Планування базується на основі чинних документів органів управління державою й освітою; вимог до перспективних та поточних планів, програм, цільових проектів, рішень педагогічної ради, ради школи, наказів, розпоряджень, методичних рекомендацій, порад.

Мета організації полягає у забезпеченні відповідних умов розв'язання конкретно окреслених завдань, спрямованих на досягнення виховних цілей. Регулювання і коригування діяльності класного керівника забезпечує гнучке

й своєчасне реагування на перебіг освітнього процесу. Контрольно-аналітична діяльність класного керівника об'єктивно інтегрує контроль як спосіб отримання інформації про стан функціонування та розвиток виховного процесу, його аналіз з метою вироблення оптимального управлінського рішення щодо підвищення якості освіти і розвитку учнів, зокрема якості особистісного розвитку учнів, духовного, громадянського.

РОЗДІЛ 3.

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

3.1. Аналіз досвіду забезпечення ефективної діяльності класного керівника (на прикладі закладу загальної середньої освіти №30 м. Маріуполя)

Комунальний заклад «Маріупольська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №30 Маріупольської міської ради Донецької області» будує свою діяльність з урахуванням місцевої специфіки: школа віддалена від основного місця проживання учнів. Поряд із школою немає інших культурно-просвітницьких центрів, тому основне місце зайнятості учнів у позашкільний час та мешканців селища є шкільне подвір'я.

Виховна діяльність школи направлена на реалізацію Законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», на виконання основних положень «Декларації прав людини», Конвенції прав дитини, реалізацію Концепції громадянською виховання особистості в умовах розвитку української державності, виховання і розвиток духовно-моральних якостей особистості, які допомагають їй реалізувати себе як індивідуальність, навчитися виробляти свою позицію в житті, пізнати і зрозуміти себе і оточуючих, виховувати здатність до самореалізації, самоорганізації, самовираження.

Виховна робота у 2019-2020 навчальному році була спланована та здійснювалась відповідно до Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, Основних орієнтирів виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів, Концепції національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах сучасний зміст виховання в Україні – це науково обґрунтована система загальнокультурних і національних цінностей та відповідна сукупність

соціальне значущих якостей особистості, що характеризують її ставлення до суспільства і держави, інших людей, природи, мистецтва, самої себе. Виховання здійснювалося для ідентифікації вихованця із загально визначеними цінностями і якостями.

У закладі освіти створено усі належні умови для ефективної діяльності педагогів. У закладі освіти працює 48 учителів, у тому числі: 41 – з вищою та 7 – з неповною вищою освітою. Вищу категорію мають 11 педагогів, I – 24, II – 2, спеціаліст – 10, учитель-методист – 1, старший учитель – 5, відмінник освіти – 2. Пріоритетними напрямками системи підвищення професійної кваліфікації педагогічних працівників школи є такі:

- діагностування професійних якостей вчителя;
- прогнозування результатів діяльності педагогів через анкетування та співбесіди;
- забезпечення системи внутрішніх комунікацій;
- розвиток професійної компетентності педагога;
- забезпечення права педпрацівників на проходження курсової підготовки;
- організація та проведення моніторингу якості професійної діяльності вчителів;
- організація самоосвітньої діяльності педагога;
- забезпечення психолого-педагогічного супроводу освітньої діяльності педагогів.

Згідно з принципами і положеннями нормативних документів про освіту, рекомендаціями міського науково-методичного центру, відповідно до річного плану роботи школи, методична робота в 2019-2020 навчальному році була спрямована вирішення методичної проблеми «Створення комфортних умов для самовизначення, самовдосконалення, самореалізації особистості та забезпечення освітньо-

виховної діяльності кожного учасника освітнього процесу», а також на проведення мікродосліджень, активне використання досягнень науки в педагогічному процесі, підвищення професійної майстерності, забезпечення участі усіх педагогічних працівників у методичній роботі і розвиток творчості, ініціативи вчителів.

Питання методичної роботи щорічно плануються в річному плані і затверджуються наказом директора по школі: створена єдина система науково-методичної роботи школи. Для реалізації її завдань та координації методичної роботи на початку року створено методичну раду школи на чолі з директором закладу освіти Скабьолкіним А. М.

Методична рада спрямовувала свою роботу на реалізацію 3-х основних напрямів: науково-діагностичному, науково-практичному та інформаційно-методичному.

Протягом навчального року у школі плідно працювали п'ять методичних об'єднань, засідання яких проводяться 4 рази на рік. На засіданнях вчителі школи розглядали сучасні питання викладання предметів, надавали взаємну методичну допомогу:

- Аналіз стану методичної роботи в школі в 2018-2019 навчальному році та завдання на 2019-2020 навчальний рік. Обговорення і затвердження плану роботи методичної ради. Розподіл обов'язків між членами МР.
- Обговорення і затвердження планів роботи шкільних МО на 2019-2020 навчальний рік.
- Навчально-методичне забезпечення викладання предметів у 2019-2018 навчальному році.
- Про виконання перспективного плану курсової підготовки та атестації педагогічних кадрів.
- Ознайомлення з нормативними документами з питань організації навчально-виховного процесу.
- Огляд методичної літератури за літній період.

- Підсумки проведення I (шкільного) етапу предметних олімпіад та участь у II (міському).
- Про участь вчителів школи в професійних конкурсах.
- Про стан роботи з обдарованими і успішними учнями.
- Про хід атестації педагогічних працівників.
- Про результати вивчення стану викладання предметів у 2019-2020 навчальному році.
- Про підготовку до творчих звітів педагогів, які атестуються у 2019-2020 навчальному році.
- Стан індивідуального навчання в школі.
- Інформація про роботу методичного об'єднання учителів початкових класів та методичного об'єднання природничо-математичного циклу.
- Експрес-інформація: «Радимо прочитати».
- Про проведення огляду облаштування кабінетів згідно Положення про навчальні кабінети та вимог державних санітарних правил та норм.
- Стан методичної роботи школи щодо реалізації науково-методичної проблеми школи.
- Інформація про роботу методичного об'єднання вчителів філологічного циклу, іноземної мови.
- Про учнівське самоврядування як засіб виховання лідерських якостей учнів.
- Про стимулювання і заохочення вчителів у 2019-2020 навчальному році.
- Про підготовку випускників школи до Державної підсумкової атестації та Зовнішнього незалежного оцінювання.
- Про підсумки атестації педагогічних працівників.
- Про підсумки роботи з обдарованими і успішними учнями.
- Про виконання рішень педагогічної ради школи в 2019-2020

навчальному році.

- Про підсумки методичної роботи в школі в 2019-2020 навчальному році.

- Інформація про роботу методичного об'єднання класних керівників.

- Створення проекту плану роботи методичної ради у 2020-2021 навчальному році.

В організації методичної роботи у школі особлива увага приділялась роботі з молодими педагогами. Молодий спеціаліст має вчителя-наставника, який надає йому методичну допомогу щодо організації навчального процесу, складає сумісний індивідуальний план роботи.

На рішення запланованих завдань були спрямовані дві тематичні педагогічні ради: «Організація освітньої роботи школи з формування національно-патріотичного виховання» та «Формування особистості школярів шляхом впровадження комунікаційних технологій навчання та виховання»

Було також проведено педагогічне читання і відкрите засідання клубу молодого вчителя: «Шляхи формування високо компетентної особистості учнів у педагогічній спадщині В.О.Сухомлинського» та «Мої здобутки та проблеми», де вчителі запропонували своє бачення роботи над новою проблемою протягом наступних 3 років.

Розглядаючи динаміку росту педагогічної майстерності вчителів за останні роки, можна зробити висновок, що педагогічний колектив школи активно і творчо працює над вирішенням актуальних проблем, які сьогодні постають перед освітянами. Це стає можливим завдяки тому, що всі наші вчителі беруть участь у різних формах і методах роботи як шкільної, так і міської методичної роботи.

Завдання сучасного освітнього процесу – не лише формування в учнів необхідної компетентності, надання ґрунтовних знань з різних предметів, а й виховання громадянина, патріота, інтелектуально

розвинену і морально зрілу особистість, готову протидіяти асоціальним впливам. У загальноосвітньому навчальному закладі розв'язувати ці завдання можна за допомогою вдало організованої виховної роботи

Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 30 м. Маріуполя розташована на великій відстані від районних та міських позашкільних установ та будинків дитячої творчості, у зв'язку з цим у виховному процесі максимально враховується можливість зайнятості дітей у різних заходах у позаурочний час.

Незважаючи на всі недоліки педагогічний колектив школи ставить перед собою та працює над проблемою – розвиток загальнокультурної та громадської компетенцій учнів як запорука їх подальшої успішної адаптації в суспільстві, та прикладає всі зусилля для її реалізації.

Відповідно до проблеми, над якою працює педагогічний колектив, було визначено основні завдання виховної роботи:

1. Створення комфортних умов для самовизначення, самовдосконалення та самореалізації особистості кожного учасника навчально-виховного процесу.

2. Удосконалення національно-патріотичного виховання учнівської молоді.

3. Сприяння саморозвитку особистості дитини через співпрацю сім'ї та школи.

4. Створення умов для розвитку життєстверджуючої творчої компетентності учнів.

5. Продовження роботи з формування здорового способу життя учнів через освітній процес.

6. Проведення систематичної профілактичної роботи з попередження протиправних дій та негативних проявів в молодіжному середовищі серед учнів загальноосвітніх навчальних закладів.

Плани виховної роботи складаються класоводами та класними керівниками на початку навчального року за затвердженою формою. Двічі

на рік план виховної роботи перевіряється заступником директора з ВР Зелененко С.О. та керівником методичного об'єднання класних керівників Лозняк І.А. До методичного об'єднання класних керівників входить 30 вчителів школи, з них – 12 класоводів та 18 класних керівників середньої та старшої ланки. Серед них: 8 вчителів з вищою категорією, 18 вчителів з І-ою категорією, 4 вчителі – з категорією «спеціаліст».

Методичне об'єднання класних керівників у 2019-2020 н.р. працювало над проблемою: «Розвиток загальнокультурної та громадянської компетенцій учнів як запорука їх подальшої адаптації в суспільстві».

Структура роботи над проблемою викладено у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

**Зміст роботи методичного об'єднання класних керівників ЗОШ №30
м.Маріуполя у 2019-2020 н.р**

Термін	Зміст роботи
Серпень 2019	Організація виховної роботи в учнівському колективі в 2019-20 навч. році, пріоритетні напрямки виховної роботи.
Листопад 2019	Підвищення моральності та правової культури учнів та батьків.
Квітень 2020	Запобігання правопорушень серед підлітків та попередження негативних проявів в учнівському середовищі. Діагностика сформованості морально-етичних якостей та вихованості учнів
Травень 2020.	Формування навичок соціально-відповідальної поведінки з метою попередження негативних прояв в учнівських колективах, способи вирішення конфліктів

Головною метою виховання особистості є підготовка учнів до повноцінного суспільного життя, яке передбачає у майбутньому виконання ролей громадянина-патріота України, громадського діяча, працівника, товариша, сім'янина є:

- розвиток моральної самосвідомості молоді;

- реалізація принципу гуманізму;
- формування образу «Я» як системи особистісних цінностей;
- моральне виховання молоді на основі християнських цінностей;
- моральне виховання дитини в сім'ї;
- формування духовності й моральності як базових характеристик особистості;
- пропаганда здорового способу життя;
- створення найкращих умов для самопізнання, саморозвитку, самореалізації.

Кожний класний керівник має власний стиль роботи і шляхом використання оптимальних педагогічних форм, методів та прийомів виховання, особистим прикладом забезпечує процес набуття школярами соціального досвіду, формування особистісних рис громадян України, розвиненої духовності, фізичної досконалості, моральної, трудової, економічної культури, виховання культури міжнаціональних взаємин у полікультурному просторі регіону.

З метою стимулювання роботи у школі діє рейтингова система оцінки діяльності класних керівників.

Методичне об'єднання класних керівників, постійно вдосконалюючи свою роботу сприяє професійному вдосконаленню особистості педагога, який веде пошуки шляхів збагачення і розвитку змісту, форм і методів виховної роботи, формування гуманістичних цінностей у системі виховної роботи.

У межах роботи методичного об'єднання класних керівників загальноосвітньої школи № 30 м. Маріуполя було досліджено, узагальнено та підготовлено до розповсюдження передовий досвід роботи класних керівників:

- Москавчук Н. В. «Формування патріотичних цінностей учнів початкової школи»;

- Манченко І. А. «Національно-патріотичне виховання на прикладах героїки визвольного руху»;
- Степаненко С. Г. «Формування мовної культури, оволодіння і вживання української мови як духовного коду нації».

Психологічний супровід виховного процесу здійснювала практичний психолог. Вона надавала класним керівникам рекомендації щодо покращення психологічного клімату у класі, ознайомила з виховним впливом на прояв агресивності у дітей. Значну увагу було надано роботі вчителів з психологічного тестування учнів. Під керівництвом психолога проведено дослідження психологічної характеристики колективів 1-х, 5-х класів щодо адаптації у новому колективі; профорієнтаційних перспектив в 9-11-х класах. Класними керівниками та практичним психологом у школі систематично проводилась профілактична робота з питань попередження негативних явищ в учнівському середовищі.

Методичне об'єднання класних керівників загальноосвітньої школи №30 м. Маріуполя протягом навчального року надавало методичну допомогу класним керівникам та класоводам шляхом консультування, рекомендацій з використання інформаційно-методичної літератури з проблем виховання підлітків, створення інформаційно-аналітичного банку даних:

- виховних технологій;
- виховних систем;
- інноваційних програм виховання;
- рекомендацій щодо взаємодії з сім'єю, іншими соціальними закладами.

Виходячи з результатів аналізу роботи методичного об'єднання класних керівників ЗОШ №30 на 2020-2021 навчальний рік заплановано заходи, представлені у таблиці 3.2.

**Витяг з плану роботи школи ЗОШ №30 м. Маріуполя на 2020-2021
навчальний рік**

13.Організаційно-методична робота з педагогами				
1.	Провести організаційне засідання МО класних керівників «Організація виховної роботи в учнівському колективі у 2020 – 2021 навчальному році. Національно-патріотичне виховання учнів у світлі сучасних вимог»	Серпень	Керівник МО	Протокол
2.	Провести семінар-практикум для новопризначених класних керівників «Організація класного колективу»	Вересень	Керівник МО	Протокол
3.	Провести засідання м\о класних керівників «Учнівське самоврядування як засіб підготовки дітей до життя в сучасних умовах»	Жовтень	Керівник МО	Протокол
4.	Провести засідання м\о класних керівників «Огляд літератури з проблем виховної роботи»	Грудень	Керівник МО	Протокол
5.	Провести засідання м\о класних керівників «Педагогічна діагностика сімейного виховання і організація роботи з батьками»	Лютий	Керівник МО	Протокол
14.Управління виховною роботою, контроль за нею та її методичне забезпечення				
1.	Скласти графік проведення відкритих виховних годин на поточний навчальний рік	Вересень	Заст. дир. з ВР	Графік

2.	Відвідувати виховні години класних керівників з метою вивчення передового педагогічного досвіду.	Протягом року	Заст. дир. з ВР	Аналіз
3.	Вивчити та узагальнити досвід виховної роботи педагогів, які атестуються.	Протягом року	Заст. дир. з ВР	Довідка
4.	Здійснювати постійний контроль за виховною роботою класних керівників, ведення планів виховної роботи.	Постійно	Заст. дир. з ВР	Довідка

Аналіз роботи методичного об'єднання дає підставу зробити висновок, що завдання, які впливають із науково-методичної проблеми виховної роботи ЗОШ № 30 в основному виконано. Але є низка не вирішених проблем: не всі виховні класні заходи мають високий методичний рівень підготовки, іноді класні керівники недостатньо сприяють творчій діяльності дітей, розкриттю їх як особистості, також треба звернути увагу на більш ретельну роботу з документацією.

3.2. Науково-методичний супровід забезпечення ефективної діяльності класного керівника у закладі загальної середньої освіти

Науково-методичний супровід являє собою педагогічну технологію, що полягає у створенні мережевого диференційованого акмеологічного освітнього простору, де відбувається професійна взаємодія рівноправних партнерів на принципах людиноцентризму, гуманізму, фасилітативності, індивідуалізації, відбувається неперервний професійний розвиток педагогічних працівників за індивідуальними освітніми траєкторіями. О. Савченко, Т. Сорочан, О. Часнікової педагогічну технологію науково-методичного супроводу інтерпретують як педагогічну систему, що

гарантує досягнення певної мети через чітко визначену послідовність дій, змісту, методів, спроектованих на розв'язання проміжних цілей і наперед визначений кінцевий результат, забезпечує максимальну активність слухачів в освітньому процесі, відповідає інтересам і запитам на знання [73].

У дослідженнях Т. Сорочан науково-методичний супровід визнано як педагогічну категорію, сутність якої полягає в тому, що це педагогічна технологія професійної педагогічної взаємодії суб'єктів освітньої діяльності, визначальними ознаками якої є особистісний і професійний розвиток як викладача, так і слухача, а результатом – якісно новий рівень освіти або нова якість професійної діяльності педагогів-вихователів, яка розглядається як професійна компетентність [74, с. 34]. На думку В.Сидоренко науково-методичний супровід професійного розвитку педагогів реалізується в декількох напрямках: супервізорському, дорадницькому, коучинговому, предметно-методичному, професійно-кваліфікаційному, соціальному, експертному, маркетинговому інформаційно-комунікаційному, моніторинговому, психолого-мотиваційному тощо напрямках [68, с. 7]. Розбудова цілісної системи науково-методичного супроводу в умовах післядипломної педагогічної освіти, на думку Ніколаєску І., має ґрунтуватися на засадах науковості, прогностичності, гнучкості, мобільності, випереджувального характеру, неперервності, принципах андрагогіки і гуманізму, акмеології і синергетики, менеджменту й маркетингу [53, с. 38].

Серед функцій науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогічних працівників науковці визначають такі: навчальну; консультативну; сервісну; коучингову; адаптаційну; експертну; модераційну; акмеологічну; коригувально-рефлексійну; компенсаторну; фасилітаційну тощо [49].

Особливостями технології є її проєктованість, цілісність, поетапність, системність, демократичність, варіативність, адресність, синергійність,

інноваційне управління та ін. Векторність і адресна спрямованість науково-методичного супроводу професійного розвитку моделюється залежно від індивідуальних запитів, потреб, мотиваційних детермінантів педагога, його професійних можливостей, сформованого рівня педагогічної майстерності, компетентнісного досвіду (соціального, професійного й особистісного) [69].

У розробці науково-методичного супроводу діяльності класних керівників ви послуговувалися висновками Л. Мельник щодо розроблення програми професійного розвитку учителів.

Етап 1. Проблемний аналіз стану освітньої системи – побудова «проблемного поля» і визначення того, як проблема професійного розвитку педагогів співвідноситься з іншими проблемами освітньої установи; які проблеми закладу освіти сприяють вирішенню головної проблеми, і як розв’язання визначеної проблеми впливає на вирішення інших проблем.

Етап 2. Створення мотиваційного середовища в закладі освіти. Рушійною силою професійного розвитку класного керівника виступає мотивація успіху, бб яка розглядається з двох позицій: економічної (підвищення кваліфікації вчителя забезпечує професійні досягнення, які супроводжуються зростанням заробітної плати) та суспільної (професійний розвиток забезпечує створення освітнього середовища у закладі освіти). Іншими рушійними силами професійного розвитку учителів є їхні творчі та пізнавальні потреби, а також потреби самореалізації в колі однодумців чи на публічних заходах, обміну професійним досвідом за межами класної аудиторії, набуття рис сучасного фахівця, який ні в чому не поступається більш молодим колегам тощо.

Етап 3. Формулювання цілей і визначення завдань – побудова «дерева цілей» відповідно до «проблемного поля»; передбачає визначення пріоритетності у розв’язанні наявних проблем.

Етап 4. Складання плану дій – прогнозування й планування конкретних управлінських дій щодо реалізації цілей і завдань з

визначенням терміну виконання та виконавців. Розробка програми має наступне забезпечення: організаційне, нормативно-правове, науково-методичне, матеріально-технічне [49].

Аналіз досвіду роботи методичного об'єднання класних керівників ЗОШ I-III ступенів №30 м. Маріуполя дозволив зробити висновки щодо необхідності методичного супроводу діяльності класних керівників. У зазначеному контексті слід говорити про оновлення функцій методичного об'єднання класних керівників. Основними його завданнями мають бути:

- забезпечення ефективності виховного процесу, підвищення рівня теоретичної, науково-методичної підготовки класних керівників з питань психології та педагогіки;

- забезпечення реалізації єдиних принципів підходів до виховання і соціалізації учнів;

- озброєння класних керівників сучасними виховними технологіями та знаннями щодо сучасних форм і методів роботи;

- координація планування, організації та педагогічного аналізу виховних заходів в учнівських колективах;

- вивчення, узагальнення та використання перспективного педагогічного досвіду роботи класних керівників;

- сприяння створенню та розвитку системи виховної роботи класних керівників;

- впровадження педагогічними працівниками нових технологій, форм і методів у виховній діяльності.

Методичний супровід діяльності класних керівників розмежовується за двома напрямками: робота з досвідченими класними керівниками та робота з новопризначеними класними керівниками. Таке розмежування не є випадковим, адже воно обумовлюється відсутністю досвіду в молодих педагогів, а значить наявністю підстав для помилок та складнощів у роботі.

У межах методичного супроводу діяльності новопризначеного класного керівника доцільним є організація «Школи молодого класного керівника». Пропонуємо орієнтовний план роботи такої школи.

Таблиця 3.3

Орієнтовний план роботи «Школи молодого класного керівника»

Термін проведення	Форма та зміст роботи з класними керівниками
серпень	Попереднє ознайомлення з особовими справами учнів
вересень	Організація позаурочної виховної роботи, написання плану виховної роботи
жовтень	Програма вивчення сім'ї. Вимоги до виховання, спільна робота. Батьківські збори: організація та методика проведення, вибір тематики
листопад	Вивчення індивідуальних особливостей учня. Ведення журналу психолого-педагогічних спостережень. Робота з дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування.
грудень	Співпраця класного керівника з активом класу. Організація занять за інтересами
січень	Батьківський комітет групи. Спільна робота батьківського комітету та класного керівника, практичного психолога, соціального педагога
лютий	Підготовка до проведення відкритого виховного заходу: вибір форм та методів, відповідно до теми, форма повідомлення про захід (презентація)
березень	Методика підготовки та презентації проектів
квітень	Написання характеристики учнів. Характеристика класу: зміст та оформлення
травень	Форми організації оздоровлення та відпочинку учнів влітку. Підведення підсумків. Вивчення та аналіз результатів роботи

Таким чином, методичне об'єднання покликане максимально задовольнити професійні, соціальні й культурологічні запити молодих педагогів-класних керівників, спонукати їх до постійного самовдосконалення у професійному та особистісному вимірах, стати своєрідним випереджувальним механізмом у процесі стабілізації та адаптації системи освіти до нових вимог, пов'язаних зі зміною статусу учителя як класного керівника.

Виходячи із того, що досвідчені педагоги – класні керівники мають значні напрацювання у сфері управління класом та ураховуючи той факт, що вони відчують, інші, ніж молоді педагоги, проблеми в організації виховної роботи, науково-методичний супровід їхньої педагогічної діяльності містить у собі такі етапи:

1. Попередня підготовка до здійснення методичного супроводу. У межах цього етапу завданнями керівника методичного об'єднання є такі:

– обґрунтування напрямів спільної діяльності, формування в колективі класних керівників інтересу до здійснюваної роботи, забезпечення психологічної готовності до роботи, виокремлення проблемних питань для обговорення та роботи у творчих групах;

– розгляд проблемних питань на засіданні методичного об'єднання класних керівників, визначення розробленості шляхів їх вирішення у педагогічній науці;

– проведення детального інструктажу щодо мети, змісту, форм та етапів роботи класного керівника у поточному навчальному році;

– розроблення чіткого плану дій щодо вирішення виховних проблем.

2. Забезпечення теоретичної та психологічної готовності класних керівників до впровадження в практику нових наукових ідей, концепцій, рекомендацій. Цей етап передбачає навчання класних керівників, активізацію роботи творчих груп, проведення проблемних семінарів, семінарів-практикумів, науково-методичних конференцій, підготовку лекцій, доповідей, взаємовідвідування виховних заходів, самостійне

вивчення літератури.

Завданням керівника методичного об'єднання у межах другого етапу є такі:

- забезпечення теоретичної підготовки класних керівників з окресленої проблематики, проведення семінарських занять, стимулювання класних керівників до самоосвіти;
- виокремлення питань для індивідуальної роботи та роботи у творчих групах;
- визначення методів вивчення й аналізу проміжних наслідків роботи;
- обговорення результатів.

3. Упровадження в практику роботи класних керівників досвіду реалізації нових педагогічних ідей, концепцій, рекомендацій. Передбачається проведення науково-методичних заходів (лекції, доповіді, повідомлення, семінари), спрямоване на детальне розкриття положень і рекомендацій з даної проблеми, шляхів їх практичного застосування.

4. Аналіз результатів впровадження досвіду, підбиття підсумків роботи над окресленими проблемами, підготовка рекомендацій і впровадження їх у роботу.

Як вже зазначалося, описану вище роботу має очолювати керівник шкільного методичного об'єднання класних керівників, якого обирає громада педагогів школи, а також рекомендує шкільне керівництво за результатами діагностичних досліджень. Вибір змісту і форм навчання класних керівників у школі ґрунтується на чітко сформульованій проблематиці професійної діяльності із зазначенням комплексу завдань, які він має вирішувати в ході спільної діяльності з учнями, батьками. Подібна система методичної роботи дає змогу бути в курсі нового в організації виховної роботи, оволодівати різними методами, сприяє раціоналізації праці та допомагає зробити процес виховання особистісно орієнтованим.

Особистісна і професійно-методична готовність класного керівника до здійснення виховної діяльності виявляється також в його здатності ідентифікуватися з проблемами дітей і запропонувати їм систему взаємодії на засадах взаємоповаги, паритету стосунків, креативного підходу до конструювання змісту й форм позакласної виховної роботи.

Отже, створення науково-методичного супроводу є необхідною педагогічною умовою розвитку педагогічної майстерності класних керівників. Складовими науково-методичного супроводу визначено: предметно-методичну, дорадницьку, психолого-мотиваційну, інформаційно-комунікаційну, технологічну, організаційно-методичну тьюторську, кожна із яких впливає на процес організації та здійснення виховної та організаційної діяльності класного керівника.

Висновки до розділу 3

Здійснений аналіз роботи, організованої з класними керівниками з метою підвищення результативності їхньої діяльності у Комунальному закладі «Маріупольська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №30 Маріупольської міської ради Донецької області» дає підстави зробити висновок про її ефективність. Діяльність класних керівників здійснюється у напрямку досягнення стратегічної мети виховання – формування морально-духовної життєво компетентної особистості, яка успішно самореалізується в соціумі як громадянин, сім'янин, професіонал, учня-патріота.

Робота методичного об'єднання класних у зазначеному вище закладі освіти спрямована на формування умінь вчителів плідно працювати з учнями, враховуючи інтереси й запити самих школярів, індивідуальний підхід у організації виховної роботи, охоплює питання планування, організації та аналізу ефективності організації виховного процесу, різноманітних засобів навчання.

На основі аналізу роботи, організованої з класними керівниками з метою підвищення результативності їхньої діяльності у Комунальному

закладі «Маріупольська загальноосвітня школа I-III ступенів №30 Маріупольської міської ради Донецької області» розроблено методичний супровід діяльності класних керівників, який являє собою педагогічну технологію, що полягає у створенні мережевого диференційованого акмеологічного освітнього простору, де відбувається професійна взаємодія рівноправних партнерів на принципах людиноцентризму, гуманізму, фасилітативності, індивідуалізації, відбувається неперервний професійний розвиток педагогічних працівників за індивідуальними освітніми траєкторіями.

Науково-методичний супровід діяльності класних керівників розмежовується за двома напрямками в залежності від наявності або відсутності в педагога досвіду класного керівництва: робота з новопризначеними класними керівниками та робота з досвідченими класними керівниками.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі розглянуто організаційно-методичні засади діяльності класного керівника у закладі загальної середньої освіти. Результати здійсненого дослідження дозволили сформулювати такі висновки.

Здійснено аналіз нормативно-правової бази діяльності класного керівника у закладі загальної середньої освіти та визначено ступінь дослідженості проблеми діяльності класного керівника у психолого-педагогічній літературі.

Акцентовано увагу на тому, що класний керівник закладу загальної середньої освіти здійснює роботу у відповідності до основних завдань виховної діяльності сучасних закладів освіти, що визначені державними нормативними документами, серед яких Закони України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», «Про молодіжні та дитячі громадські організації», «Про охорону дитинства», «Про захист суспільної моралі», «Про протидію торгівлі людьми», «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»; Укази Президента України, Розпорядження, Постанови Верховної Ради, Кабінету Міністрів України, Загальнодержавні програми та Концепції, Положення та методичні рекомендації, затверджені на рівні Міністерства освіти і науки, Накази Міністерства освіти в науки України. Діяльність класного керівника обумовлюється Положенням про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти затвердженого Наказом Міністерства освіти і науки України від 06.09.2000 року. Зазначено, що головним і найважливішим завданням класного керівника у відповідності до чинної нормативної бази є сприяння формування особистості учня, розвитку його задатків, можливостей, здібностей і талантів, а також його соціалізації, залучення до сфери суспільно-соціальних відносин.

На основі аналізу актуальної психолого-педагогічної літератури

визначено ступінь дослідженості проблеми забезпечення ефективної діяльності класного керівника. У зазначеному контексті визначено такі аспекти проблеми, як: філософсько-методологічний аспект розвитку освітніх закладів та діяльності класного керівника; вивчення загальних питань професійної підготовки педагогів та змісту професійної освіти; дослідження діяльності класного керівника, виходячи з принципів особистісно-діяльнісного, середовищного, суб'єкт-суб'єктного наукових підходів; розроблення навчально-методичної літератури на допомогу класним керівникам. Значна кількість наукових публікацій присвячена розкриттю діяльності класного керівника як аспекту педагогічного менеджменту та розкриттю різних аспектів підвищення професійної компетентності класного керівника.

Визначено сутнісні характеристики діяльності класного керівника в закладі загальної середньої освіти як організатора виховної роботи та освітнього менеджера. Ефективність управління процесом навчання і виховання учнів визначається обґрунтованістю, адекватністю, перспективністю завдань управлінської діяльності класного керівника. Управлінська діяльність класного керівника базується на принципах наукового управління: педагогічної спрямованості, конкретності, комплексності управлінських педагогічних дій, кооперації і розподілу управлінської педагогічної праці, систематичного самовдосконалення. Схарактеризовано функції класного керівника: діагностичну, організаційну, виховну, координувальну, стимулювальну

Розкрито методи управлінської педагогічної діяльності класного керівника (методи психолого-педагогічної дії, організаційно-розпорядчі методи, методи спільної дії). Зроблено висновок, що управлінська діяльність класного керівника як освітнього менеджера має властивість поліваріантності – наявність багатьох та різних способів її реалізації, що еквівалентні з точки зору кінцевого результату.

Визначено організаційно-педагогічні умови ефективної діяльності

класного керівника, якими є: планування (визначення оптимального змісту і меж педагогічної діяльності), побудова діяльності на основі системного підходу, організаційне виконання прийнятого рішення, аналіз результативності виховної роботи. Акцентовано увагу на тому. Що методична робота в закладі загальної середньої освіти є найбільш вагомим чинником удосконалення діяльності класного керівника.

Здійснено аналіз процесу організації діяльності класного керівника у Загальноосвітній школі I-III ступенів №30 м. Маріуполя. Визначено, що виховна діяльність школи направлена на реалізацію Законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», на виконання основних положень «Декларації прав людини», Конвенції прав дитини, реалізацію Концепції громадянською виховання особистості в умовах розвитку української державності, виховання і розвиток духовно-моральних якостей особистості, які допомагають їй реалізувати себе як індивідуальність, навчитися виробляти свою позицію в житті, пізнати і зрозуміти себе і оточуючих, виховувати здатність до самореалізації, самоорганізації, самовираження.

Дослідження динаміки росту педагогічної майстерності вчителів школи у цілому та класних керівників зокрема зроблено висновок, що педагогічний колектив школи активно і творчо працює над вирішенням актуальних проблем, які сьогодні постають перед освітянами. Описано досвід роботи методичного об'єднання класних керівників, яке, постійно вдосконалюючи свою роботу сприяє професійному вдосконаленню особистості педагога, який веде пошуки шляхів збагачення і розвитку змісту, форм і методів виховної роботи, формування гуманістичних цінностей у системі виховної роботи. Аналіз роботи методичного об'єднання дає підставу зробити висновок, що завдання, які впливають із науково-методичної проблеми виховної роботи ЗОШ № 30 в основному виконано.

Розроблено методичний супровід забезпечення діяльності класного

керівника в закладі загальної середньої освіти, що полягає у створенні мережевого диференційованого акмеологічного освітнього простору, де відбувається професійна взаємодія рівноправних партнерів на принципах людиноцентризму, гуманізму, фасилітативності, індивідуалізації, відбувається неперервний професійний розвиток педагогічних працівників за індивідуальними освітніми траєкторіями. Серед функцій науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогічних працівників визначено такі: навчальну; консультативну; сервісну; коучингову; адаптаційну; експертну; модераційну; акмеологічну; коригувально-рефлексійну; компенсаторну; фасилітаційну.

Методичний супровід діяльності класних керівників розмежовується за двома напрямками: робота з досвідченими класними керівниками та робота з новопризначеними класними керівниками. Таке розмежування обумовлюється відсутністю досвіду в молодих педагогів, а значить наявністю підстав для помилок та складнощів у роботу.

Зроблено висновок, що створення науково-методичного супроводу є необхідною педагогічною умовою розвитку педагогічної майстерності класних керівників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко В. П., Лутай В. С. Філософія освіти в Україні: стан проблеми та перспективи розвитку. *Наукові записки АН ВШ України*. 2004. Вип. 6. С. 59-71.
2. Бардашевська Ю.О. Підготовка майбутніх учителів до організації дозвіллевої діяльності старшокласників. Дис. канд. пед. наук: 13.00.04. Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Вінниця, 2006.
3. Бачинська Є. М. Організаційно-методичні засади підготовки вчителів до класного керівництва в системі підвищення кваліфікації: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04. Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти АПН України, Київ, 2014. 20 с.
4. Берека В. Є. Виховна діяльність класного керівника: соціально-методологічний концепт: навч.-метод. посіб. Кам'янецьПодільський : Зволейко Д. Г., 2016. 211 с.
5. Бех І. Д. Духовний розвиток особистості у фокусі сучасного виховного процесу. Духовний особистості: методологія, теорія і практика: зб. наук. праць. Сєвєродонецьк: Вид-во СНУ імені Володимира Даля, 2016. – Вип. 6 (75). С. 30–52
6. Білецька І. О., Коберник О. М. Методи і засоби особистісно орієнтованого виховання: навчально-методичний посібник. Умань: Жовтий, 2009. 148 с.
7. Благун Н. М. Методологія соціально-функціонального управління загальноосвітнім навчальним закладом: Дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. Київ, 2015.
8. Болгарина В.С. Культурологічний підхід до управління школою. Х.: Вид. «Основа», 2006. 112 с. (Б-ка ж-лу «Управління школою». Вип. 5(41)).

9. Бобровський М.В., Горбачов С.І., Заплотинська О.О. Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти. Київ, Державна служба якості освіти Київ, 2019. 240 с.
10. Бухлова Н. В., Коновалова Л. М. Науково-методичний супровід самостійної й самоосвітньої діяльності педагогічних кадрів у системі післядипломної педагогічної освіти: Практико-зорієнтований методичний посібник. Донецьк: облППЮ, «Витоки», 2007. 115 с.
11. Василенко Н. В. Науково-методична робота в школі. Х. : Вид. група «Основа», 2013. 176 с. (Серія «Абетка керівника»).
12. Вікторов В.Г. Проблема управління якістю освіти (соціально-філософський аналіз). *Мультиверсум. Філософський альманах*. К.: Центр духовної культури. 2006. № 52.
13. Виховна діяльність класного керівника: соціально-методологічний концепт: навч.-метод. посіб. / уклад.: В. Є. Берека, В. Ю. Іова; Хмельниц. обл. ін-т післядиплом. пед. освіти. Кам'янець-Подільський : Зволейко Д.Г., 2016. 211 с.
14. Галич Т. В. Педагогічні умови реалізації особистісно орієнтованого підходу до підлітків у системі виховної роботи класного керівника: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07. Вінниця, 2011. 261 с.
15. Гнатюк В.М. Управління системою національного виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів: монографія. К.: «Сталь» ВАТ Укрндіпроектстальконструкція ім. В.М. Шимановського, 2011. 300 с.
16. Горбань Г. О. Прийняття управлінських рішень у соціальних системах: соціально-психологічний аспект: монографія. Запоріжжя: КПУ, 2012. 348 с.
17. Горшкова О. Г. Гуманізація педагогічної діяльності класного керівника зі старшокласниками : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.01; Луганський держ. педагогічний ін-т імені Т. Г. Шевченка Східноукраїнського ун-ту. Луганськ, 2008. 15 с.

18. Грабовенко Н. Сучасні підходи до формування нової моделі освіти в Україні. *Методист*. 2012. № 7. С. 3-7.
19. Гречаник О. Є. Діяльність класного керівника з розвитку учнівського колективу. *Управління школою*. 2011. №22-24. С. 26-31.
20. Дем'янюк І. В. Т. Д. Дем'янюк про формування сучасної парадигми науково-методичної роботи з педагогами. *Інноватика у вихованні*. 2017. Вип. 5. С. 241-251. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inuv_2017_5_28
21. Дем'янюк Т. Д., Вознюк Г. Ф., Мельнікова Н. Л. Інноваційні процеси розвитку методичної роботи в районі: навч.-метод. посіб.; Ін-т інновац. технологій і змісту освіти, Рівнен. держ. гуманіт. ун-т. Рівне : Волинські обереги, 2010. 179 с.
22. Дем'янюк Т. Д., Савінова Н. С., Кособуцька Г. П. Інноваційні технології підготовки конкурентоспроможного вчителя: монографія. Рівне: РДГУ, 2009. 280 с.
23. Дем'янюк Т. Д., Мельничук Л. С., Ковальчук Г. Р. Сучасна парадигма науково-методичної роботи в районі: навч.-метод. посіб. Рівне: Волинські обереги, 2014. 216 с.
24. Дереклеева Н.И. Классный руководитель: основные направления деятельности. М.: Вербум, 2011. 64 с.
25. Ельбрехт О.М. Управління навчальною і виховною діяльністю: теорія і практика: Навчальний посібник. К.: Основа, 2010. 168 с.
26. Енциклопедія освіти/ гол.ред. В.Г.Кремень. К.: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с
27. Жерносек І. Основні форми і зміст навчально-методичної діяльності в школі. *Рідна школа*. 2000. № 4. С. 30-33
28. Інноваційні технології методичної роботи з педагогічними кадрами району: навч.- метод. посіб. / Дем'янюк Т.Д. та ін. К., 2004.
29. Кадемія М. Ю., Свіржевський М. П. Менеджмент в управлінні педагогічним колективом. Вінниця: Світ, 2004. 183 с.
30. Киричук В. О. Технологія діяльності класного керівника з учнівським

- колективом (діагностика, аналіз, планування, організація корекційної роботи): Експериментально- методичний посібник. Ковель, 2000. 88 с.
31. Класний керівник: пошук інновацій (до курсу «Сучасні педагогічні технології»): навч.-метод. посіб. / ред.: Є. І. Коваленко; уклад.: В. М. Солова; Ніжин. держ. ун-т ім. М. Гоголя. Ніжин, 2011. 333 с.
 32. Клокар Н. Теоретико-методологічні засади побудови моделі управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників на засадах диференційованого підходу в системі післядипломної педагогічної освіти регіону. Педагогічний альманах: зб. наук. праць / ред. кол.: В. Кузьменко. Херсон: РППО. 2010. Вип. 8. С. 131-138.
 33. Книга класного керівника: Довідково-методичне видання / Упоряд. С.В.Кириленко, Н.І.Косарева. Харків:ТОРСІНГ ПЛЮС, 2015. 560 с.
 34. Кобзар Б. С. Класний керівник. К. : Інститут проблем виховання АПН України, 2011. 257 с.
 35. Ковальчук З. Я. Управлінська педагогічна діяльність як психолого-педагогічна система. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ* 2013. № 1. С. 295-304. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/1259/1/1-2013kzyapps.pdf>
 36. Кондрашова Л.В., Лаврентьева О.О., Зеленкова Н.І. Методика організації виховної роботи в сучасній школі: навчальний посібник. Кривий Ріг : КДПУ, 2008. 187 с.
 37. Концепція розвитку освіти України на період 2015-2025 років. Проект. URL: http://tnpu.edu.ua/EKTS/proekt_koncepc.pdf
 38. Концепція національно-патріотичного виховання дітей і молоді на 2016-2020 рр. (Додаток до наказу Міністерства освіти і науки України 16.06.2015 № 641 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 29.07.2019 № 1038). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0641729-15#Text>
 39. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029

року. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. №988-р. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249613934>

40. Коломінський Н. І. Психологія менеджменту в освіті (соціально-психологічний аспект): монографія. К.: МАУП, 2000. 286 с.
41. Кравченко Л. М. Неперервна педагогічна підготовка менеджера освіти: монографія. Полтава: Техсервіс, 2016. 420 с.
42. Кузьмінський А. І., Омеляненко С. В. Настільна книга класного керівника: навч.-метод. посіб. К.: Знання, 2012. 262 с.
43. Ленчук Л. С. Система роботи класного керівника у сучасній школі: методичний посібник. Кременець: РМК, 2018. 71 с.
44. Луговий В. Управління підготовкою педагогічних кадрів у системі вищої школи. Післядипломна освіта в Україні. 2013. № 2. С. 6-9
45. Максимович О. Теоретичні засади діяльності класовода. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/872.pdf>
46. Мартинець Л. А. Управління виховною системою: творчий пошук, моделювання, перспективи розвитку. *Позакласний час плюс*. 20107. № 7. С. 9-43.
47. Мартинець Л. А. Управління професійним розвитком учителів: навч.-метод. посіб. Вінниця: ДонНУ, 2016. 87 с.
48. Маслов В. В., Шаркунова В. В. Принципи менеджменту в установах освіти. *Освіта і управління*. 2007. № 1. С. 77-84
49. Мельник Н.А. науково-методичний супровід професійного розвитку педагогічних працівників ЗЗСО в умовах реалізації концепції «Нова українська школа». *Післядипломна освіта*. 2018. № 6 (183). С. 29-31.
50. Мирна І. О. Розвиток соціальної компетентності класних керівників загальноосвітніх навчальних закладів у процесі професійної діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / І. О. Мирна; Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка. Житомир, 2015. 20 с.
51. Національна доктрина розвитку освіттю. *Книга методиста: Довідково –*

методичне видання / Упоряд. Г.М. Литвиненко, О.М. Вернидуб. Х.: Торсінг плюс, 2006.

52. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : схвалено Указом Президента України від 25.06.2013 р. № 344/2013. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#n10>
53. Ніколаєску І. О. Науково-методичний супровід професійно-педагогічної самореалізації викладача системи післядипломної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій. *Народна освіта* В. 1, 2007
54. Одерій Л. П. Менеджмент якості вищої освіти: методи і механізми. К.: ІСДО, 2005. 347 с.
55. Олійник С. І. Наукові основи управління підвищення кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти: монографія. К.: Міленіум, 2013. 244 с.
56. Оржеховська В. М., Пилипенко О. І. Класний керівник у сучасній школі: Методичний посібник. К., 2009. 152 с.
57. Островерхова Н. М., Даниленко Л. І. Ефективність управління загальноосвітньою школою: соціально-педагогічний аспект: наукове видання. К.: Школяр, 2006. 301 с.
58. Пекач К. А. Виховання громадянської відповідальності учнів у системі виховної роботи ліцею: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07. Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, Северодонецьк, 2017.
59. Пономарьов О. Особистісно орієнтований підхід до формування професійної культури майбутніх фахівців. Педагогіка і психологія професійної освіти. 2012. № 3. С. 157-163
60. Попова С. І. Педагогічна підтримка в роботі вчителя і класного керівника. К. : Центр «Педагогічний пошук», 2005. 176 с.
61. Приходько В.М. Моніторинг якості освіти і виховної діяльності навчального закладу. Х. : Вид. група «Основа»: «Тріада+», 2017. 144с
62. Прищеп С. М. Проектування виховної діяльності класного колективу :

- метод. посібник. Умань : ПП Жовтий О. О., 2014. 66 с.
63. Проектування виховної системи загальноосвітнього навчального закладу: теорія, історія, практика : монографія / МОН України, Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань : Жовтий, 2016. 338 с.
 64. Про загальну середню освіту : Закон України від 13 травня 1999 року № 651–XIV. *Законодавство про освіту*. К.: Парламентське видавництво, 2002. 159 с.
 65. Про затвердження Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти (Із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 489 від 29.06.2006). URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=z0659-00>
 66. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
 67. Пучкова О. Роль методичної служби в удосконаленні професійної компетентності педагогів. *Методист*. 2013. № 6. С. 26-27.
 68. Сидоренко В.В. Інноваційні напрями науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогічних працівників у системі післядипломної освіти. Інформаційний збірник для директора школи та завідуючого дитячим садком. Київ: РА «Освіта України». 2016. № 7-8(48). С. 22-29.
 69. Сидоренко В. В. Педагогічний коучинг як інноваційна технологія науково-методичного супроводу професійно-особистісного розвитку вчителя в системі післядипломної освіти. *Наукова скарбниця освіти Донеччини*. Донецьк, 2014. № 3 (14). С. 13-19
 70. Сисоєва С. О. Підготовка вчителя до формування творчої особистості учня. К.: Поліграфкнига, 2006. 406 с.
 71. Слєпкань З. І. Наукові засади педагогічного процесу у школі: навч. посіб. К.: Вища школа, 2005. 239 с.
 72. Сморіна О. Інформаційно-методичне забезпечення професійного зростання педагогів. *Методист*. 2013. № 3. С. 22-25.

73. Сорочан Т. Післядипломна освіта: можливі відповіді на виклики модернізації. Післядипломна освіта в Україні. 2013. № 2. С. 9-12
74. Сорочан Т. М. Науково-методичний супровід – нова концепція розвитку професіоналізму вчителів початкових класів у системі післядипломної педагогічної освіти. *Наук.-методичний супровід модернізації початкової освіти: зб.* Луганськ, 2002. 236 с
75. Стефановська Т. А. Класний керівник: Функції та основні напрями діяльності: навчальний посібник для вузів. 2-е вид., стереотип. М.: Академія, 2006. 192 с.
76. Тарасенко Г. С. Виховний процес у контексті оновлення парадигмальних підходів до сучасної освіти. *Сучасні інформаційні технології навчання в підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми.* К.; Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2010. Вип. 23. С. 96-101.
77. Твердохліб Т.С. Педагогічна майстерність класного керівника в організації виховної роботи: навч.-метод. посіб. /за заг. ред. В. І. Лозової. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2017. 156 с.
78. Управління інноваційним розвитком навчального закладу: моделі, соціокультурні процеси, технології: наук.-метод. посіб. / [Л.М. Калініна, А.Ф. Остапенко, В.В. Лапінський, В.В.Літвинчук, В.В.Рогоза та ін.]; за наук. ред. професора Л.М. Калініної. Київ–Володимирець, 2011. 560 с.
79. Фіцула М. Педагогіка: навчальний посібник. Видання 2-е, виправлене, доповнене. К., 2006. 560 с.
80. Харачинська Г. Професійні якості сучасного менеджера школи (у порівняльному плані). Управління національною освітою в умовах становлення і розвитку української державності: Матеріали Всеукр. науково-практ. конф. К.: МО України, АПН України, ДАККО, ІЗМН, 2008. С. 126-129
81. Холковська І. Л. Організація діяльності класного керівника. Вінниця: ВДПУ, 2015. 194 с.
82. Храпун В. Партнерська взаємодія вчителя і учнів – ключ до

- саморозвитку успішного педагога. *Директор школи*. 2010. №2. С.7-10.
83. Черноусова Ф. П. Напрями, зміст, форми і методи виховної роботи класного керівника на діагностичній основі. М. : Центр «Педагогічний пошук», 2014. 160 с.
84. Чешенко О.І., Ягоднікова В.В. Організаційно-методичний супровід інноваційної діяльності класного керівника. *Наша школа*. 2010. № 1/2. С. 46-51
85. Шелакін В., Калантай Н., Чепель Н. Циклограма навчального року середнього загальноосвітнього закладу. *Директор школи*. 2002. № 28-31. 96 с.
86. Шквир О. Л. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до класного керівництва: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04. Житомирський державний університет імені І.Франка, 2014. 20 с.
87. Щоголева Л.О. Моніторинг якості виховної діяльності. *Педагогічний пошук: науково-методичний вісник*. №3. 2010. Луцьк: Волин. ін-т піс

ДОДАТКИ

Додаток А

Циклограма діяльності класного керівника у закладі загальної середньої освіти

Періодичність	Види та форми діяльності
Щоденно	<ul style="list-style-type: none"> – моніторити відвідуваність уроків; – фіксувати пропуски уроків у класному журналі; – проводити бесіди на запобігання запізненням на уроки; – організувати чергування в класі; – проводити індивідуальну роботу з учнями; – забезпечувати організаційні моменти щодо харчування учнів.
Щотижнево	<ul style="list-style-type: none"> – проводити виховні години в класі; – перевіряти щоденники; – організувати заходи з виховної роботи; – співпрацювати з активом класу, органами учнівського самоврядування; – контролювати виконання доручень; – організувати прибирання кабінету, території, пришкільної ділянки; співпрацювати з батьками щодо нагальних питань; – взаємодіяти з учителями-«предметниками», які працюють у класі.
Щомісячно	<ul style="list-style-type: none"> – проводити класні збори; – відвідувати уроки вчителів-«предметників»; – координувати заходи виховної роботи з класом.
Щосеместрово	<ul style="list-style-type: none"> – оформлювати класний журнал за підсумками семестру та звіти; – заповнювати таблиці успішності (свідоцтво досягнень); – проводити батьківські збори (за планом); – аналізувати виконання плану роботи, коригувати план виховної роботи; – складати плани роботи на канікули; – аналізувати зайнятість учнів у позаурочних заходах, гуртках, секціях тощо; – аналізувати роботу з профілактики травматизму серед учнів класу.

Продовження табл. додаюку А

Щорічно	<ul style="list-style-type: none"> – складати план виховної роботи на навчальний рік; – оформлювати особові справи учнів; – оформлювати соціальний паспорт класу; – забезпечувати учнів класу підручниками; – писати характеристики учнів (за необхідності); – подавати інформаційні матеріали для нагородження учнів за підсумками навчального року.
За потреби	<ul style="list-style-type: none"> – проводити індивідуальні чи колективні зустрічі з батьками; – отримувати консультації у практичного психолога ; – здійснювати відвідування вдома; – складати акти обстеження матеріально-побутових умов учня.

Додаток Б

Аналіз роботи ЗОШ №30 за 2019-2020 навчальний рік Інформативна картка

Загальні показники роботи

1	Мова навчання	Українська, російська
2	Працює в одну зміну	
3	Кількість класів	29
4	Загальна кількість учнів	734
5	Охоплення учнів гарячим харчуванням	390
6	Кількість робітників всього:	71
	В т. ч. педагогічних	50
	обслуговуючих	21
7	Загальна площа всіх приміщень	5622
	В т. ч. навчальних	2438
8	Проектна потужність	800
9	Кількість робочих місць у майстерні	20+20
10	Кількість робочих місць у комп'ютерному класі	14
11	Забезпеченість навчальними кабінетами	31(100%)
12	Забезпеченість підручниками і навчальними текстами	100%
13	Кількість книг у шкільній бібліотеці на одного учня	24
14	Кількість їдалень	1
15	Кількість посадкових місць у їдальні	346
16	Площа земельної ділянки	2,45 га

Соціальний паспорт школи:

Діти, що залишилися без батьківського піклування – 15;
з них: дітей-сиріт – 8; дітей, позбавлених батьківського піклування – 7;
Діти-інваліди – 7 (навчання на дому -4);
Кількість багатодітних сімей – 76;
в них виховується неповнолітніх дітей – 135;
Кількість малозабезпечених сімей – 1;
в них виховується неповнолітніх дітей – 1;
Кількість неповних сімей – 82;
в них виховується неповнолітніх дітей – 91;
Кількість неповних сімей – матері-одиначки – 16, в них виховується – 23;
Діти, які перебувають на внутрішньошкільному обліку – 2;
Кількість учнів з сімей ВПО – 30.

Додаток В

**План засідань методичного об'єднання класних керівників ЗОШ № 30
м. Маріуполя у 2019/2020 навчальному році**

Керівник МО - Лозняк І.А.

Методична проблема: «Формування ключових компетенцій учнів на основі використання методів активного виховання»

№ з/п	Тема, питання	Дата	Відповідальні
1	1. Результати виховної роботи за 2015-2016 навчальний рік 2. Визначення основних напрямів методичної роботи та виховної роботи на новий навчальний рік 3. Складання та затвердження форми планів виховної роботи класних керівників 4. Обговорення плану роботи МО класних керівників на новий навчальний рік. 5. Рекомендації психолога щодо адаптації учнів 5-х класів 6. Рекомендації класним керівникам щодо безпеки життєдіяльності учнів під час навчально-виховного процесу та у надзвичайних ситуаціях.	Вересень – жовтень	Зелененко С.О. Лозняк І.А.
2	1. Організація роботи в системі «Школа-учень-сім'я» 2. Допомога класним керівникам в підготовці тематичних батьківських зборів 3. Рекомендації психолога щодо діагностики класного колективу. 4. Затвердження заходів щодо профілактики серед дітей та учнівської молоді на період до 2017р. 5. Про додаткові заходи з посилення контролю за охопленням навчанням дітей та підлітків шкільного віку в 2016-2017н.р.	Листопад – грудень	Психолог Балабанова Х.А.
3	1. План роботи МО класних керівників на II семестр. 2. Учніське самоврядування як засіб виховання лідерських якостей в учнів.	Січень – березень	Зелененко С.О. Лозняк І.А.

Продовження табл. додатку В

	<ul style="list-style-type: none"> 1. Форми роботи з учнями пільгових категорій. 2. Превентивне виховання як засіб профілактики правопорушень серед учнів. 		
3	<ul style="list-style-type: none"> 3. З досвіду роботи «Організація роботи класного колективу». 4. Проходження навчально-трудої практики. 5. Організація безпечного відпочинку дітей під час літніх канікул. 6. Портфоліо класного керівника 	Квітень – травень	Зелененко С.О. Лозняк І.А.

Додаток Г

Пам'ятка для класного керівника щодо підготовки матеріалів до плану роботи школи на наступний навчальний рік:

- 1) проаналізувати стан навчально-виховної роботи в класі, з'ясувати досягнення і недоліки (відмітити новітні явища, тенденції поліпшення результатів навчання, виховання і розвитку та соціалізації учнів);
- 2) констатувати факт згуртованості учнівського колективу класу (чи навпаки), розробити заходи щодо подальшого його поліпшення, впливу колективу на виховання окремих учнів;
- 3) окреслити пріоритетні напрями виховання учнів класу з урахуванням їх особливостей та рівня вихованості;
- 4) визначити зміст, форми і методи формування в учнів національних традицій, почуттів громадянина, патріота, гуманіста;
- 5) спланувати заходи щодо активізації участі учнів класу в роботі шкільних учнівських організацій та загальношкільних заходах.

Додаток Д

Орієнтовна посадова інструкція класного керівника

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Повна назва навчального закладу

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор _____ П.І.П

“ _____ ” _____ 20__ року

ПОСАДОВА ІНСТРУКЦІЯ
Класного керівника

(прізвище, ім'я, по-батькові)

ЗМІСТ

1. Загальні положення.
2. Функції.
3. Службові обов'язки.
4. Права.
5. Відповідальність.
6. Взаємовідносини (зв'язки по посаді).
7. Безпека життєдіяльності

З посадовою інструкцією ознайомлений: _____ класний керівник

1. Загальні положення.

1.1. Дана посадова Інструкція розроблена на основі Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 6 вересня 2000 р. №434, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 26 вересня 2000 р. за №659/4880 (Із змінами, внесеними згідно наказу Міністерства освіти і науки № 489 від 29.06.2006 р. “Про затвердження Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти”). Це Положення регламентує діяльність класного керівника професійно-технічного навчального закладу.

1.2. Класний керівник – це педагогічний працівник, який здійснює педагогічну діяльність з колективом навчальної групи професійно-технічного навчального закладу, окремими учнями, їх батьками, організацію і

проведення позаурочної та культурно-масової роботи, сприяє взаємодії учасників навчально-виховного процесу в створенні належних умов для виконання завдань навчання і виховання, самореалізації та розвитку учнів, їх соціального захисту.

1.3. Класний керівник у визначенні змісту роботи керується Конституцією України, Конвенцією ООН про права дитини, Законами України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», «Про професійно-технічну освіту», іншими законодавчими і нормативно-правовими актами України, Наказами управління освіти з питань освіти і виховання учнівської молоді, правилами і нормами охорони праці, безпеки життєдіяльності, протипожежного захисту, а також Статутом і локальними правовими актами навчального закладу (в тому числі Правилами внутрішнього розпорядку, наказами і розпорядженнями директора, даною посадовою інструкцією), трудовим договором (контрактом), Положенням про класного керівника.

1.4. Класний керівник повинен мати вищу чи середню спеціальну освіту без вимог до стажу педагогічної роботи.

1.5. Класний керівник підзвітний у своїй роботі директору навчального закладу, а у вирішенні питань організації навчально-виховного процесу безпосередньо підпорядкований заступнику директора з навчально-виховної роботи.

1.6. Класний керівник дотримується Конвенції ООН про права дитини.

1.7. Класний керівник може бути заохочений (відзначений) за досягнення високих результатів у виховній роботі з учнями. Форми і види заохочення регулюються законодавством України.

2. Функції та зміст виховної роботи класного керівника.

Основними напрямками діяльності класного керівника, як організатора класного колективу є:

2.1. Організаторські:

- планування і координація виховної роботи в групі;
- надання допомоги учнівському активу в організації групи;
- встановлення зв'язків із учнівським та педагогічним колективом, батьками,
- громадськістю;
- забезпечення єдності педагогічних вимог до учнів;
- ведення документації в групі;
- сприяння розвитку учнівського самоврядування в колективі.

2.2. Аналітично-узагальнюючі:

- вивчення рівня сформованості учнівського колективу;
- сприяння всебічному розвитку учнів, враховуючи їх індивідуально-психологічні особливості.

2.3. Координаційно-узгоджуючі: забезпечення спільної роботи

учнівського, педагогічного, батьківського колективів, громадських та державних організацій.

2.4. Психологічні:

- встановлення довірливих стосунків з учнями, запобігання конфліктних ситуацій, зняття психологічного напруження в учнівському колективі;

- забезпечення співпраці класного керівника, практичного психолога, соціального педагога;

- аналіз індивідуальних анатомо-фізіологічних і соціально-психологічних

- особливостей розвитку учнів;

- надання рекомендації батькам щодо необхідності індивідуальних та вікових особливостей розвитку кожного учня.

2.5. Стимулюючо-гальмівні: активізація чи гальмування учнівської діяльності залежно від її спрямованості.

2.6. Зміст виховної роботи класного керівника:

- вивчення учнівського колективу;

- об'єднання учнів у колектив;

- співпраця із молодіжними організаціями;

- робота з батьками, громадськістю;

- співпраця із культурно-освітніми та позашкільними установами;

- співпраця з соціально-психологічною службою навчального закладу;

- організація виховної діяльності: пізнавальної, трудової, художньо-естетичної, суспільно-гуманістичної, фізкультурно-оздоровчої, організаторської, ціннісно-орієнтаційної;

- індивідуальна робота з учнями.

3. Посадові обов'язки.

3.1. Обов'язки класного керівника покладаються на педагогічного працівника або майстра виробничого навчання професійно-технічного навчального закладу, який здійснює педагогічну діяльність, фізичний та психічний стан здоров'я якого дозволяє виконувати ці обов'язки.

3.2. Обов'язки класного керівника покладаються директором навчального закладу на педагогічного працівника або майстра виробничого навчання за його згодою і не можуть бути припинені до закінчення навчального року. У виняткових випадках з метою дотримання прав і інтересів учнів зміна класного керівника може бути здійснена впродовж навчального року.

3.3. На класного керівника покладається керівництво однією навчальною групою.

3.4. Класний керівник зобов'язаний здійснювати свою діяльність відповідно до основних завдань професійно-технічної освіти, спрямованих на:

- виховання громадянина України;
- формування особистості учня, його наукового світогляду, розвитку його
- здібностей і обдарувань;
- виховання в учнів поваги до Конституції України, державних символів України,
- почуття власної гідності, свідомого ставлення до обов'язків, прав і свобод людини і
- громадянина, відповідальності перед законом за свої дії;
- реалізацію права учнів на вільне формування політичних і світоглядних переконань;
- виховання шанобливого ставлення до родини, повага до народних традицій і
- звичаїв, державної та рідної мови, національних цінностей українського народу та інших народів і націй;

3.5. Здійснює проблемний аналіз щодо прогнозування та визначення цілей роботи, спрямований на розв'язання проблеми конкретного класного колективу з урахуванням зміни у мотиваційно-споживчій сфері учнів (динаміка навчальних мотивів, мотивів участі у життєдіяльності групи, навчального закладу, прояви «нових» потреб учнів тощо).

3.6. Сприяє забезпеченню умов для засвоєння учнями рівня та обсягу знань, а також розвитку їх здібностей.

3.7. Забезпечує змістовне дозвілля, профілактику бездоглядності, правопорушень, планує та проводить виховні заходи.

3.8. Вивчає особистості кожного учня в групі, його нахили і інтереси, проводить виховну роботу з урахуванням вікових та індивідуально-психологічних особливостей учнів, їх здібностей, готовності до певних видів діяльності, а також рівня сформованості учнівського колективу.

3.9. Проводить цілеспрямовану індивідуальну роботу з учнями.

3.10. Проводить виховні заходи, щодо підготовки учнів до самостійного життя, організовує життя колективу групи відповідно до вікових особистостей та інтересів учнів і вимог суспільства.

3.11. Здійснює індивідуальну роботу з батьками, батьківським комітетом, організовує педагогічний всеобуч для батьків та проводить батьківські збори (двічі на семестр).

3.12. Координує роботу, викладачів, майстрів виробничого навчання, психолога, медичного працівника, бібліотекаря, органів учнівського самоврядування, батьків та інших учасників навчально-виховного процесу з виконання завдань навчання та виховання в групі, соціального захисту учнів.

3.13. Вибирає адекватні засоби реалізації завдань навчання, виховання і розвитку учнів, формує в учнів потребу займатися самовихованням.

Спрямовує самовиховання і саморозвиток особистості учнів, вносить необхідні корективи в системі його виховання.

3.14. Здійснює педагогічний контроль за дотриманням учнями Статуту і Правил внутрішнього трудового розпорядку навчального закладу, інших документів, що регламентують організацію навчально-виховного процесу.

3.15. Спільно з майстром виробничого навчання систематично аналізує рівень навчальних досягнень та поведінку учнів, організовує допомогу у навчанні, особливо дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

3.16. Спільно із соціальним педагогом та майстром виробничого навчання вивчає умови проживання учнів, які опинилися у складній життєвій ситуації та складає акти обстеження.

3.17. Інформує про стан виховного процесу в групі та рівень відвідування, успішності, поведінки учнів педагогічну раду, адміністрацію навчального закладу, батьків.

3.18. Дотримується педагогічної етики, поважає гідність учня, захищає його від будь-яких форм фізичного, психічного насильства; своєю діяльністю стверджує повагу до принципів загальнолюдської моралі.

3.19. Пропагує здоровий спосіб життя, виховує свідоме ставлення до власного здоров'я та здоров'я інших громадян як найвищої соціальної цінності, формує засади здорового способу життя, сприяє збереженню і зміцненню фізичного та психічного здоров'я учнів;

3.20. Постійно підвищує професійний рівень, педагогічну майстерність, загальну культуру, бере участь у діяльності методичних об'єднань та інших формах методичної роботи.

3.21. Веде документацію, пов'язану з виконанням повноважень класного керівника (класні журнали, особові справи, плани виховної роботи, щоденники педагогічного спостереження, протоколи зборів групи, протоколи батьківських зборів, тощо).

3.22. Забезпечує дотримання правил безпеки життєдіяльності під час проведення навчального процесу та виховних заходів. Оперативно інформує адміністрацію навчального закладу про кожен нещасний випадок, вживає заходів щодо надання першої медичної допомоги. Проводить інструктаж учнів з безпеки життєдіяльності під час проведення виховних заходів з обов'язковою реєстрацією в класному журналі чи в журналі реєстрації інструктажів.

3.23. Організовує вивчення учнями правил з безпеки життєдіяльності, вуличного руху, поведінки в побуті, на воді тощо.

3.24. Бере участь у роботі педагогічної ради.

3.25. Проходить періодичні медичні обстеження.

3.26. Дотримується етичних норм поведінки, які відповідають соціальному статусу педагога в навчальному закладі, побуті, в громадських місцях.

4. Права.

Класний керівник має право:

4.1. Брати участь в управлінні навчального закладу в порядку, передбаченому Статутом.

4.2. Відвідувати заняття із теоретичного та виробничого навчання, виробничої практики та позакласних занять у своїй групі, бути присутнім на заходах, що проводяться для учнів навчальні, культурно-просвітницькі заклади, юридичні або фізичні особи.

4.3. Вносити пропозиції на розгляд адміністрації навчального закладу та педагогічної ради про моральне та матеріальне заохочення учнів.

4.4. Ініціювати розгляд адміністрацією навчального закладу питання соціального захисту учнів.

4.5. Вносити пропозиції на розгляд батьківських зборів групи щодо матеріального забезпечення, організації та проведення позаурочних заходів у порядку, визначеному законодавством, визначати умови їх побуту та виховання.

4.6. Виявляти соціально-педагогічної ініціативи, вибір форм, методів, засобів роботи з учнями.

4.7. Захищати професійну честь, гідність відповідно до чинного законодавства.

4.8. На матеріальне заохочення за досягнення вагомих результатів у виконанні покладених на нього завдань.

4.9. Давати учням під час занять і перерв обов'язкові розпорядження, які стосуються організації занять і дотримання дисципліни, притягувати учнів до дисциплінарної відповідальності у випадках і в порядку, встановленому Статутом і Правилами внутрішнього трудового розпорядку.

5. Відповідальність.

5.1. Класний керівник несе відповідальність за життя і здоров'я учнів групи під час заходів, які він проводить, а також за порушення прав і свобод учнів у відповідності з законодавством України.

5.2. За невиконання чи неналежне виконання без поважних причин Статуту і Правил внутрішнього розпорядку навчального закладу та інших локальних нормативних актів, посадових обов'язків, визначених даною Інструкцією, законних розпоряджень директора класний керівник несе дисциплінарну відповідальність у порядку, передбаченому трудовим законодавством.

5.3. За застосування, в тому числі одноразове, методів виховання, пов'язаних з фізичним і психічним насиллям над особистістю учня, а також скоєння іншого аморального вчинку, класний керівник може бути звільнений з посади у відповідності з трудовим законодавством і Законом України "Про освіту". Звільнення за подібний вчинок не вважається мірою дисциплінарної відповідальності.

5.4. За навмисне спричинення навчальному закладу чи учасникам

навчального процесу збитків у зв'язку з виконанням (невиконанням) своїх посадових обов'язків класний керівник несе матеріальну відповідальність у порядку, визначеному трудовим законодавством чи цивільним законодавством.

6. Взаємовідносини (зв'язки за посадою).

Класний керівник:

6.1. Працює за графіком, складеним і затвердженим директором навчального закладу.

6.2. Замінює у встановленому порядку тимчасово відсутніх класних керівників.

6.3. Планує роботу з класним колективом у формі, визначеній адміністрацією навчального закладу.

6.4. Подає заступнику директора з навчально-виховної роботи письмовий звіт про свою діяльність та іншу документацію за вимогою заступника директора з НВР.

6.5. Отримує від директора навчального закладу і його заступників інформацію нормативно-правового і організаційно-методичного характеру, знайомиться з відповідними документами.

6.6. Працює в тісному контакті з батьками учнів (особами, що їх замінюють); систематично обмінюється інформацією з питань, які входять до його компетенції, з адміністрацією і педагогічними працівниками навчального закладу.

7. Безпека життєдіяльності.

7.1. Проходження вступного інструктажу з безпеки праці та протипожежної безпеки при вступі на посаду.

7.2. Проходження періодичних повторних інструктажів з безпеки праці під час роботи на посаді.

7.3. Дотримання правил дорожнього руху на шляху слідування на роботу і з роботи та виконання правил безпеки праці, протипожежної безпеки під час роботи на посаді, своєчасне проходження медичного огляду.

7.4. Дії у разі ураження електричним струмом:

– терміново звільнити потерпілого від дії електричного струму (через відключення

електроживлення в кімнаті, в загальному електроживленні на розподільному щиті або іншим способом;

– викликати швидку допомогу (зателефонувати за міським номером 103);

– надати першу медичну допомогу потерпілому враховуючи наступне: якщо потерпілий знепритомнів, але дихає, його необхідно рівно і зручно вкласти, розстебнувши одяг, створити приплив свіжого повітря і забезпечити повний спокій; при відсутності ознак життя до прибуття лікарів потерпілому необхідно робити штучне дихання.

7.5 Дії у разі виникнення пожежі:

- про виникнення пожежі в приміщенні або на території необхідно негайно повідомити пожежну службу за міським телефоном 101;
- вжити (по можливості) заходи по евакуації людей, гасінню (локалізації) пожежі з використанням первинних засобів пожежогасіння та збереження матеріальних цінностей;
- повідомити про виникнення пожежі відповідальну особу і чергового по навчальному закладу.

Додаток Ж

Анкета для класного керівника

Класний керівник _____ класу

Педстаж _____

З якого часу в даній школі _____

Педнавантаження _____

Громадські доручення _____

Дайте, будь ласка, відповіді на запитання.

1.3 ким у Вас найбільше налагоджений контакт?

- З окремими учнями;
- з активом класу;
- з окремими батьками;
- з батьківським комітетом;
- з окремими учителями;
- з органами учнівського самоврядування.

2. Який стиль взаємовідносин із класом у Вас є домінуючим?

- Авторитарний;
- співробітництво і взаємодопомога;
- нейтралітет і невтручання.

3. На яких етапах Ви найбільш активно залучаєте учнів до спільної праці?

- При плануванні колективних справ;
- при їх підготовці;
- при проведенні;
- при підведенні підсумків.

4. При підготовці та проведенні колективних справ учні, як правило:

- діють самостійно, впевнено, творчо, без сторонньої допомоги;
- правильно і чітко виконують заздалегідь підготовлене і сплановане Вами;
- діють під безпосереднім Вашим контролем і за допомогою;
- відчувають невпевненість, не можуть діяти без постійного контролю і допомоги.

5. Як Ви оцінюєте роль і авторитет дитячих громадських організацій?

- Робота покращилась, самостійність, авторитет підвищилися;
- робота погіршилася, немає авторитету серед учнів;
- особливих змін немає.

6. У яких формах методичної роботи берете Ви участь в цьому році?

- У шкільному МО класних керівників;
- у міському МО класних керівників;
- у семінарах, лекторіях;

- у конкурсах;
- в окремих методичних заходах у школі (виступи з питань виховної роботи, проведенні виховних заходів).

7. Які напрямки виховної діяльності класного керівника Вам найбільше вдаються?

8. В чому відчуваєте труднощі?

9. Ваші пропозиції на адресу адміністрації школи.

Додаток 3

Особистісна модель класного керівника

Професійна компетентність класного керівника	
Базові педагогічні уміння: Виховні, соціальні, комунікативні, діагностичні, дослідницькі.	
Функції як керівника педагогічного процесу: Виховні, соціального захисту дитини, організаторські, дослідницько-діагностичні, прогностично-проективні, профілактичні, корекційні	
Професійні здібності класного керівника:	
<ul style="list-style-type: none"> - володіння методикою інтерактивних методів виховання; - володіння культурою толерантної поведінки та вмінням її застосовувати; - лідерські якості й здатність організовувати активну суспільну корисну діяльність; - здатність до самоосвіти, вміння моделювати виховний процес учнів, обираючи для цього різні програми, методичне забезпечення, створюючи власні матеріали тощо. 	
Критерії об'єктивні	<ul style="list-style-type: none"> - відповідність професії - продуктивність - результативність
Критерії суб'єктивні	<ul style="list-style-type: none"> - професійно важливі якості (упевненість, емоційна стабільність, соціальна активність, відкритість до нового); - професійні знання, уміння, навички - професійна мотивація; - професійна самооцінка та рівень прагнень, самопізнання саморозвиток; - професійне спрямування, професійна стратегія; - здатність до саморегуляції та стресостійкості, позитивна мотивація; - стійка система ставлення до себе, учнів, колег, професії, яка впливає на задоволення власними професійними результатами.
Інформаційно-інтелектуальна компетентність	Полікультурна компетентність
Проектуюча компетентність	
Комунікативна компетентність	Соціальна компетентність
Діагностична компетентність	Психологічна компетентність
Моральна компетентність	
Уміння класного керівника як фасилітатора освітнього процесу	

